

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Iob, Liber Trigesimus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

scat : nescientem verò se cognoscat ut timeat : timeat ut humilietur , humilietur ne præsumat in se : non præsumat in se , ut conditoris sui auxilium requirat : & qui in se fidens mortuus est , auctoris sui adiutorium appetens vivat . Audiatur itaque vir iustus iam quidem se sciens , sed adhuc quæ supra se sunt nesciens : [Numquid nosſi ordinem cali , & pones ra-

iones ejus in terra ?] id est , numquid occultos ordines judiciorum caelestium comprehendis , aut aperire humanis auribus sufficis ? Beatus igitur Job de judiciorum incomprehensibilium investigatione requiritur , ac si ei aperte diceretur : Cuncta , quæ pateris , tantò tolerare patientius debes , quantò secretorum caelestium ignarus , cur hæc pateris nescis .

SANCTI GREGORII MORALIS EXPOSITIONIS IN BEATVM IOB. LIBER TRIGESIMVS.

Quod Iudæis in anigmatibus & nebula multipliciter per patres locutus sit Deus : & quod contra illum sevens populorum turba surrexit , clamaveritque Crucifige .

CAPUT PRIMUM.

BEATUS Job talia utrumne fecerit Domino interrogante , requiritur , quæ utique facere non potest homo : ut dum se ista facere non posse deprehendit , ad eum refugiat , quem solum talia quia facere possit intelligit , atque ante oculos judicis sui magis potens appareat , si sua verius infirma cognoscat . Quod ergo mirè à Domino fieri non ignoratur , de eo divina Job voce requiritur ; diciturque ei : [Numquid elevabis in nebula vocem tuam , & impetus aquarum operiet te ?] Vocem quippe suam in nebula Dominus elevat , quando per prædicatorum suorum linguas ad caliginosa corda infidelium exhortationem format : eumque aquarum impetus operit , dum bene agentia membra ejus , turba resistentium populorum premit . Hinc est enim quodd scriptum est : Factum est verbum Domini ad Hieremiam dicens : Sta in atrio domus Domini , loquens ad omnes civitates Iudæ , de quibus veniunt , ut adorent in domo Domini , universos sermones quos ego mandavi tibi . Et paulò post : Et audierunt sacerdotes & propheta & omnis populus Hieremiam loquentem verba hæc in domo Domini . Cumque complevisset Hieremias loquens , apprehenderunt eum sacerdotes & propheta & omnis populus , dicens : Morte moriatur , quare prophetavit in nomine Domini ? Ecce in nebula Dominus vocem levavit , quia obscuras mentes superbientium directo Propheta corripuit . Ecce aquarum impetus eum protinus operuit ; quia ab insurgentibus populis , & causa suæ correptionis instigatis , ipse in Hieremia cuncta pertulit , qui correptionis verba mandavit . Per semetipsum quoque Dominus in nebula vocem levavit , quando præsentem se etiam assumpto corpore exhibens , multa suis persecutoribus , sed figuris anigmatum velata prædicavit . In nebula vocem levavit , quia veritatem suam non secuturis infidelibus quasi per caliginem sonuit . Unde & bene in libris Regum scriptum est : Nebula implevit domum Domini , & non poterant sacerdotes ministrare propter nebulam . Exigentibus enim meritis , dum superbi Judæorum pontifices divina mysteria per parabolas audiunt , sacerdotes in domo Domini quasi propter nebulam ministrare nequiverunt . Qui & in Testamento veteri . dum sensus mysticos literæ velamine coopertos inter obscuras allegoriarum cali-

gines investigare despiciunt , debitum fidei suæ ministerium propter nebulam perdidierunt . Quibus & nunc in nebula doctrinæ suæ vocem Dominus protulit , cum de se etiam aperta narravit . Quid est enim apertius , quàm : Ego & Pater unum sumus ? ^{1 Joan. 10.} Quid apertius dicere , quàm : Antequam Abraham fieret , ego sum ? Sed quia auditorum mentes infidelitatis caligo repleverat , quasi emisum solis radium nebula interiacens abscondebatur . Ad hanc namque elevationem vocis eum protinus aquarum impetus operuit , quia contra illum mox sevens populorum turba surrexit . Scriptum quippe est : Propterea ergo querebant eum Iudæi interficere , quia non solum sol ^{1 Joan. 8. g} vebat sabbatum , sed & patrem suum dicebat Deum , æqualem se faciens Deo . De hoc aquarum impetu per Prophetam clamat : Circumdedervunt me sinul . Et rursum : Salvan me fac Deus , quoniam intraverunt ^{1 Esai. 63.} aque usque ad animam meam . Quas profecto aquas a in semetipso ante mortem , in suis autem & post ascensionem pertulit . Hinc est enim quodd & de superioribus clamat : Saule , Saule , quid me persequeris ? Ecce jam caelum conscenderat , & tamen adhuc eum Saulus aquarum infidelium impetu persequens , & tumidior ceteris unda tangebatur . Ipse quippe est qui per bonos recta loquitur , ipse qui in bonorum passione laceratur . Ut ergo mirifica Dominus charitatis unitate monstraret se esse qui indignis auditoribus per sanctorum suorum ora prædicat , ait : [Numquid elevabis in nebula vocem tuam ?] Ut verò ostenderet se esse qui in sanctis suis omnia adversa pateretur , subdidit : [Et impetus aquarum operiet te ?] subaudis , ut me , quem iniqui omnes neque per prædicantes sanctos loquentem intelligunt , neque per morientes patientem vident . Narrat ergo Dominus quodd ab hominibus patitur , ut dolor afflicti hominis mitigetur , ac si illi aperte dicat : Mea subtiliter pensa , & tua æquanimiter tempera . Multo enim minus est te vulnera , quàm me humana tolerare . Adhuc tamen verba hæc subtilius perferutari possumus , si inter dona caelestia nostra sollicitè corda pensamus . Jam quidem fideles sumus , jam quæ audimus , superna credimus , jam quæ credimus , amamus . Sed dum quibusdam supervacuis curis premimur , obducta confusione caligamus ; & cum nobis etiam talibus mira quædam Dominus de se sentienda insinuat , quasi in nebula vocem levat . Dum caliginosis nostris mentibus per semetipsum loquitur , velut in nebula is qui non cernitur , auditur . Summa sunt namque quæ de illo cognoscimus , sed tamen adhuc eum in secreta inspiratione qua instruimur , non videmus . Qui igitur cordibus nostris præbet quidem locutionem , sed occultat speciem , velut in nebula format vocem .

S. GREGORII MORALIS
LIBER TRIGESIMVS

Hier. 26.

ibid.

1. Reg. 8.

Sed ecce jam verba Dei intrinsecus per semetipsum loquentis audimus, jamque amoris ejus qua continuatione, quo studio inharere debeamus agnoscimus, & tamen ab internæ considerationis culmine ad consueta nostra ex ipsa mortalitatis hujus mutabilitate relabimur, & imminentium peccatorum mole sedula importunitate tentamur. Cum ergo cæcis nostris mentibus subtilia de semetipso insinuat, in nebula vocem levat. Cum verò tentatione vitiorum ipse de Deo noster intellectus opprimitur, quasi aquarum impetu in voce sua Deus operitur. Tot enim super illum aquas admittimus, quot post * inseparationem ejus gratiæ, cogitationes illicitas in corde versamus. Nec tamen nos vel oppressos deserit: nam illico ad mentem redit, tentationum nebulas discutit, imbrem compunctionis infundit, & subtilis intelligentiæ solem reducit; atque sic ostendit quantum nos diligit, qui nos nec cum respuitur relinquit: ut saltem sic erudita humana conscientia ad se tentationes erubescat admittere, quam redemptor suus & vagantem non cessat amare. Hoc in nobis per semetipsum tolerat, hoc ab infidelibus per suos quotidie prædicatores portat. Ejus enim donum suborta in nobis tentatione repellitur, & tamen ab infirmitate revocatur. Ejus publicè verba respuuntur, & tamen ab eroganda gratiæ largitate nulla infidelium iniquitate compescitur. Nam cum pravi homines prædicamenta despiciunt, adjungit etiam miracula, quæ venerentur. Unde post editam vocem, post inundantium aquarum impetum aptè subjungitur.

Quod prædicatores sancti à Deo missi, non sibi, sed Deo profectum prædicationis adscribunt.

CAPUT II.

Numquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi, Adsumus? Fulgura quippe ex nubibus exeunt, cum mira opera ex sanctis prædicatoribus ostenduntur. Qui, ut sæpe diximus, idcirco nubes vocari solent, quia & coruscant miraculis, & verbis pluuunt. Et quia humana corda postquam per prædicationem mota non fuerint, istis miraculorum fulgoribus conturbantur, Propheta attestante didicimus, qui ait: Fulgura multiplicabis, & conturbabis eos. Ac si diceret: Dum verba prædicationis tuæ non audiunt, per prædicantium miracula conturbantur. Unde aliàs scriptum est: In lumine jacula tua ibunt, in splendore fulgoris armorum tuorum. Jacula Dei in lumine ire, est verba ejus aperta veritate resonare. Sed quia sæpe homines verba vitæ etiam intellecta despiciunt, adjunguntur etiam miracula. Unde illic subdidit: In splendore fulgoris armorum tuorum. Fulgor quippe armorum, est charitas miraculorum. Armis namque nos tuemur, jaculis adversa destruimus. Arma ergo cum jaculis, sunt miracula cum prædicamentis. Sancti enim prædicatores verbis suis quasi quibusdam jaculis adversarios feriunt: armis verò, id est, miraculis semetipfos tuentur: ut & quantum sint audiendi, sonent per impetum jaculorum, & quantum sint reverendi, clarescant per arma miraculorum. Dicitur ergo ad beatum Job: Numquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi, Adsumus? subaudis, ut mihi. Vadunt enim fulgura, cum prædicatores miraculis coruscant, & superna reverentia auditorum corda transfigunt. Revertentia verò dicunt, Adsumus, cum non sibi, sed Dei viribus tribuunt, quidquid se fortiter egisse cognoscunt. Quid est ergo Deo dicere, Adsumus? Quoddam namque in hoc verbo obsequium declaratur. Revertentes itaque prædicatores sanctos dicere, adsumus, est illi laudem tribuere gratiæ, à quo se accepisse sentiunt victoriam pugnæ; ne sibi

tribuunt quod operantur. Et ire quidem fulgura operando possunt, sed reverti superbiendo non possunt. Videamus itaque fulgur vadens Claudio cuiusdam ait Petrus: *Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula. Et apprehensa ejus manu dextera allevarit eum, & protinus consolidata sunt bases ejus & planta, & exiliens stetit, & ambulabat.* Sed cum de hoc facto Judæorum fuisset turba commota, videamus nunc fulgur rediens, quod ait: *Viri Israelita, quid admiramini in hoc, ibid. aut nos quid invenimus, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum. Et paulò post: Cujus nos testes sumus, & in fide nominis ejus hunc, quem vidistis & nostis, confirmavit nomen ejus, & fides quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.* Igitur ergo fulgur, cum Petrus miraculum fecit; rediit, cum non sibi tribuit, sed auctori quod fecit. Vadunt fulgura, cum prædicatores sancti mira opera ostendunt; sed revertendo dicunt, adsumus, cum in eo quod faciunt, ad potentiam auctoris recurrunt. Quod tamen intelligi & aliter potest. Fulgura etenim, sicut superius dictum est, sancti viri mittuntur & eunt, cum à secreto contemplationis ad publicum operationis exeunt. Mittuntur & vadunt, cum ex abscondito speculationis intimæ in activæ vitæ latitudinem diffunduntur. Sed revertentes dicunt Deo, adsumus, quia post opera exteriora quæ peragunt, semper ad finem contemplationis recurrunt: ut illic ardoris sui flammam reficiant, & quasi ex tactu supernæ claritatis ignescant. Citius enim inter ipsa licet bona, exteriora opera frigerent, nisi intentione sollicita ad contemplationis ignem incessanter redirent. Unde bene per Salomonem dicitur: *Ad locum, de quo exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.* Ipsi quippe illic flumina, qui hic fulgura sunt vocati. Quia enim corda audientium rigant, dicuntur flumina: quia verò accendunt, fulgura vocantur. De quibus aliàs scriptum est: *Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina voces suas. Et rursum: Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ.* Ad locum ergo, de quo exeunt, flumina revertuntur: quia sancti viri etsi à conspectu creatoris sui, cujus claritatem mente conspiciere conantur, foras propter nos ad activæ vitæ ministerium veniunt, incessanter tamen ad sanctum contemplationis studium recurrunt, & si in prædicatione sua exterius nostris auribus per corporalia verba se fundunt, mente tamen tacita ad considerandum semper ipsum fontem luminis revertuntur. De quibus & bene dicitur: *Ut iterum fluant.* Nisi enim ad contemplandum Deum sollicita semper mente recurrerent, nimirum interna cæcitas etiam exteriora prædicationis eorum verba siccaret. Sed dum videre Deum indefinenter stant, quasi decursura foras flumina intus semper oriuntur, quatenus illic amando sumant, unde ad nos prædicando defluant. Dicatur igitur rectè. [Numquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi, Adsumus?] Subaudis, ut ego, qui prædicatores meos cum voluero, post contemplationis gratiam ad activæ vitæ ministerium compono: quos tamen semper à bonis exterioribus ad internum culmen contemplationis revoco, ut modò justè ad exercenda opera exeant, modò revocati ad speculationis studium apud me familiarius vivant. Revertentes itaque dicunt, Adsumus, quia quamvis per exteriora acta parum quid contemplationi deesse videantur, per ardorem tamen desiderii, quem in mente sua continuè accendunt, obsequentes Deo suam præsentiam ostendunt. Adsumus, namque dicere, est præsentem se amando monstrare. Sequitur.

3.
* al.
inspirati-
onem

7. sal. 17.
b

Habac.
3. b

4.

Eccle. 1.
cum, de quo exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.

7. sal. 96.
a

7. sal. 96.
b

Quod sapientia, vel doctrina sanctorum à Deo est.

CAPUT III.

Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam? Qui hoc loco alii galli nomine designantur, nisi modo alio reperiuntur iidem prædicatores sancti, qui inter tenebras vitæ præsentis student venturam lucem prædicando, quasi cantando, nunciare? Dicunt enim: Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Qui vocibus suis somnum nostri torporis exciunt, clamantes: Hora est jam nos de somno surgere. Et rursum: Evigilate iusti, nolite peccare. De hoc gallo rursum scriptum est: Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quarum quod feliciter incedit: leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum: gallus succinctus lumbos: & aries, nec est rex qui resistat ei. Ipse quippe hoc loco leo ponitur, de quo scriptum est:

Rom. 13.

* al.

exc.

ti. nr.

ibid.

s.

Prov.

30. d

Apo. 5. d

1. Cor. 1. d

1. an. 14.

d

Luc. 12.

c

Ez. 28.

a

Prov. 30.

s

ibid.

Dan. 8. d

Prov.

30.

Vicius leo de tribu Iuda. Qui fortissimus bestiarum dicitur, quia in illo hoc quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Qui ad nullius pavet occursum. Dicit enim: Veni princeps mundi huius, & in me non habet quidquam. Gallus succinctus lumbos, id est, prædicatores sancti inter huius noctis tenebras verum mane nunciantes. Qui succincti lumbos sunt: quia à membris suis luxuria fluxa restringunt. In lumbis quippe luxuria est. Unde & eisdem à Domino dicitur: Sint lumbi vestri præcincti. Et aries, nec est rex qui resistat ei. Quem alium hoc loco arietem accipimus, nisi primum intra Ecclesiam ordinem sacerdotum? De quibus scriptum est: Asserte Domino filios arietium: qui per exempla sua gradientem populum, quasi subsequente ovium gregem trahunt. Quibus spiritaliter recteque viventibus nullus rex sufficit omnino resistere: quia quilibet persecutor obviam, intentionem eorum non valet præpedire. Sciunt enim ad eum quem desiderant, & anxie currere, & moriendo pervenire. Ponitur ergo primus leo, secundus gallus, tertius aries. Apparuit enim Christus, deinde sancti prædicatores Apostoli, & tunc demum spirituales patres Ecclesiarum præpositi, videlicet duces gregum, quia doctores sequentium populorum. Sed hæc adhuc melius affirmamus, si eiusdem loci etiam reliqua exponendo subjiciamus. Nam quia post hæc & antichristus apparebit, hoc illic quartum subdidit, dicens: Et qui stultus apparuit, postquam elevatus est in sublime. Si enim intellexisset, ori imposuisset manum. Ipse quippe in sublime elevabitur, cum Deum se esse mentietur. Sed elevatus in sublime stultus apparebit, quia in ipsa elevatione sua per adventum veri iudicis deficiet. Quod si intellexisset, ori imposuisset manum; id est, si supplicium suum cum superbia exorsus est, prævidisset, bene aliquando conditus, in tanta jactationem superbia non fuisset elatus. De quo nequaquam moveat quod superius dictum est: Quartum quod incedit feliciter. Tria quippe incedere bene dixit, & quartum feliciter. Non enim omne quod feliciter, bene: neque in hac vita omne quod bene, feliciter. Nam leo, gallus, & aries bene incedunt, sed non hic feliciter; quia persecutionum bella patiuntur. Quartum verò feliciter, & non bene incedit: quia in fallacia sua antichristus gradientur, sed juxta breve tempus vitæ præsentis ipsa illi fallacia prosperabitur, sicut de eo sub Antiochi specie per Danielem dictum est: Robur datum est ei contra iuge sacrificium, propter peccata, & prosterne-tur veritas in terra, & faciet & prosperabitur. Quod Salomon ait: Incedit feliciter, hoc Daniel dicit: Prosperabitur. Juxta hoc itaque testimonium, quod per Salomonem dicitur: Gallus succinctus lumbos, aptè etiam hoc loco gallum sanctos prædicatores accipimus. Ad se ergo cuncta referens Dominus dicit: [Quis posuit in visceribus hominis sapientiam?

A vel quis dedit gallo intelligentiam?] ac si diceret: In cor hominis humana sapientis supernæ sapientia gratiam quis infudit: vel ipsis sanctis prædicatoribus quis, nisi ego, intelligentiam dedit, ut sciant quando vel quibus debeant venturam mane nunciare? Idcirco enim quando, & quid agant sentiunt, quia hoc intrinsicè se revelante cognoscunt. Notandum verò est, quod sapientia divinitus inspirata in visceribus hominis ponitur: quia nimirum quantum ad electorum numerum spectat, non in solis vocibus, sed etiam in sensibus datur; ut juxta quod loquitur lingua, vivat conscientia, & lux ejus tantò claris resplendeat in superficie, quanto verius inardescit in corde.

B Quod pro qualitate anime suam formari debeat sermo doctorum, & pro personis & officiis & aetatibus aliter atque aliter admonendi sint homines.

CAPUT IV.

MAGNI autem laboris est hoc quod additur: [Vel quis dedit gallo intelligentiam?] subtiliori adhuc expositione discutere. Intelligentia quippe doctorum tantò esse subtilior debet, quanto se ad penetranda invisibilia exercet, quanto nil materiale dicitur, quanto & per vocem corporis loquens, omne quod est corporis transit. Quæ profecto nullatenus summis congrueret, nisi cantanti eam gallo, id est, prædicanti doctori ipse summorum conditor ministraret. Intelligentiam quoque gallus accepit, ut prius nocturni temporis horas disceret, tunc demum vocem excitationis emitat: quia videlicet sanctus quisque prædicator in auditoribus suis prius qualitatem vitæ considerat, & tunc demum ad erudiendum congruam vocem prædicationis format. Quasi enim horas noctis discernere, est prædicatorum merita dijudicare. Quasi horas noctis discernere, est actionum tenebras apta increpationis voce corripere. Gallo itaque intelligentia desuper tributur; quia doctori veritatis, virtus discretionis, ut noverit, quibus, quid, quando, vel quomodo inferat, divinitus ministratur. Non enim una eademque cunctis exhortatio convenit, quia nec cunctos par morum qualitas adstringit. Sæpe enim aliis officium, quæ aliis profunt. Nam & plerumque herba, quæ hæc animalia reficiunt, alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, catulos infligat: & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vices jungit: & panis qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen à communis edificationis arte nunquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi quasi quædam in cithara tensiones strata chordarum? quas tangendi artifex, ut non sibi metipsis dissimile canticum faciant, dissimiliter pulsat. Et idcirco chordæ consonam modulationem reddunt, quia uno quidem plectro, sed non uno impulsu feriuntur. Unde & doctor quisque, ut in una cunctos virtute charitatis adificet, ex una doctrina non una eademque exhortatione tangere corda audientium debet. Aliter namque viri, aliter admonendæ sunt femina: aliter juvenes, aliter senes: aliter inopes, aliter locupletes: aliter læti, aliter tristes: aliter subditi, aliter prælati: aliter servi, aliter domini: aliter huius mundi sapientes, aliter habentes: aliter impudentes, aliter verecundi: aliter protervi, aliter pusillanimes: aliter impatientes, aliter patientes: aliter benevoli, aliter invidi: aliter simplices, aliter impuri: aliter incolumes, aliter ægri: aliter qui flagella metuant, & propterea innocentè vivunt, aliter qui sic in iniquitate duraverunt, ut nec per flagella corrigantur: aliter nimis taciti, aliter multiloquio vacantes: aliter timidi, aliter audaces: aliter pigri, aliter præcipites: aliter mansueti, aliter itacundi:

fracundi: aliter humiles, aliter elati: aliter pertinaces, aliter inconstantes: aliter gulae dediti, aliter abstinentes: aliter qui sua misericorditer tribuunt, aliter qui aliena rapere contendunt: aliter qui nec aliena rapiunt, nec sua largiuntur: aliter qui & ea quae habent sua tribuunt, & aliena rapere non desistunt: aliter discordes, aliter pacati: aliter seminantes jurgia, aliter pacifici: aliter admonendi sunt qui sacrae legis verba non recte intelligunt, aliter qui recte quidem intelligunt, sed haec humiliter non loquuntur: aliter qui cum praedicare digna valeant, praer nimia humilitate formidant, aliter quos a praedicatione imperfectio vel atas prohibet, & tamen praecipitatio impellit: aliter qui in hoc quod temporaliter appetunt, prosperantur, aliter qui quidem quae mundi sunt concupiscunt, sed tamen ad veritatis labore fatigantur: aliter conjugis obligati, aliter a conjugii nexibus liberi: aliter commixtionem carnis experti, aliter ignorantes: aliter qui peccata deplorant operum, aliter qui cogitationum: aliter qui commissa plangunt, nec tamen deserunt: aliter qui deserunt, nec tamen plangunt: aliter qui illi quae faciunt, etiam laudant, aliter qui accusant prava, nec tamen devitant: aliter qui repentina concupiscentia superantur, aliter qui in culpa ex consilio ligantur: aliter qui licet minima, crebro tamen illicita faciunt, atque aliter qui se a parvis custodiunt, sed aliquando in gravibus demerguntur: aliter qui bona nec inchoant, aliter qui inchoata minimè consummant: aliter qui mala occultè agunt, & bona publicè, aliter qui bona quae faciunt, abscondunt, & tamen quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt. Et quidem de singulis, quis sit admonitionis ordo, subtiliter insinuare debuimus, sed formidata locutionis prolixitate praepedimur. Auctore autem Deo in alio opere id explere appetit animus, si tamen laboriose hujus vitae adhuc aliquantulum tempus restaverit. Habemus verò aliud quod de galli hujus intelligentia considerare debeamus, quia profundioribus horis noctis valentiores ac productiores edere cantus solet: cum verò matutinum jam tempus appropinquat, leniores & minutiores omnimodò voces format. In quibus galli hujus intelligentia quid nobis innuat, considerata praedicatorum discretio demonstrat. Qui cum iniquis adhuc mentibus praedicant, altis & magnis vocibus aeterni iudicii terrores intimant; quia videlicet quasi in profunde noctis tenebris clamant. Cum verò jam auditorum suorum cordibus veritatis lucem adesse cognoscunt, clamoris sui magnitudinem in lenitatem dulcedinis vertunt: & non tam illa quae sunt de penis terribilia, quam ea quae sunt blanda de praemiis proferunt. Qui etiam minutis tunc vocibus cantant: quia appropinquante mane, subtilia quaeque de mysteriis praedicant, ut sequaces sui eò minutiora quaeque de caelestibus audiant, quò luci veritatis appropinquant, & quos dormientes longus galli clamor excitaverat, succissor vigilantes deleat: quatenus correcto cuilibet de regno cognoscere subtiliter dulcia libeat, qui prius adversa iudicii formidabat. Quod bene per Moysen exprimitur, cum ad producendum exercitum tubae clangere concisus iubentur. Scriptum namque est: *Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Et paulò post: Cum concisus clangor increpaverit, movebuntur castra.* Per duas enim tubas exercitus dicitur, quia per duo praeepta charitatis ad prociñctum fidei populus vocatur. Quae idcirco argenteae fieri praecipuntur, ut praedicatorum verba lucis nitore pateant, & auditorum mentem nulla sui obscuritate confundant. Idcirco autem ductiles; quia necesse est ut hi qui venturam vitam praedicant, tribulationum praesentium tunfionibus crescant. Bene autem dicitur: *Cum concisus clangor increpaverit, movebuntur.*

Num.
10.
Ibid.

ibid.

S. Greg. Tom. I.

A *castra*: quia nimirum praedicationis sermo cum subtilius ac minutius agitur, auditorum corda contra tentationum certamina ardentius excitantur. Est adhuc aliud in gallo solerter intuentum, quia cum jam edere tantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens, vigilantior reddit. Quod patenter cernimus, si sanctorum praedicatorum vitam vigilantem videmus. Ipsi quippe cum verba praedicationis movent, prius se in sanctis actionibus exercent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce: sed ante se per sublimia facta excutunt, & tunc ad bene agendum alios sollicitos reddunt. Prius cogitationum alis semetipsos feriunt: quia quidquid in se inutiliter torpet, sollicita investigatione deprehendunt, districta animadversione corrigunt. Prius sua punire fletibus curant, & tunc quae aliorum sunt punienda denunciant. Prius ergo alis insonant, quam cantus emittant: quia antequam verba exhortationis proferant, omne quod locuturi sunt, operibus clamant; & cum perfecte in semetipsis vigilant, tunc dormientes alios ad vigilias vocant. Sed unde tanta haec doctore intelligentia, ut & sibi perfecte vigilet, & dormientes ad vigilias sub quibusdam clamoris profectibus vocet, ut & peccatorum tenebras prius cautè discutiat, & discretè postmodum lucem praedicationis ostendat; ut singulis juxta modum & tempora congruat, & simul omnibus quae illos sequantur ostendat? Unde ad tanta & tam subtiliter tenditur, nisi intrinsecus ab eo, à quo est conditus, doceatur? Quia ergo laus tanta intelligentiae non praedicatoris virtus est, sed auctoris, rectè per eundem auctorem dicitur: [*Vel quis dedit gallo intelligentiam?*] ac si diceret: Nisi ego, qui doctorum mentes, quas mirè ex nihilo condidi, ad intelligenda quae occulta sunt, mirabilis instruxi. Unde bene ut in dictis praedicatorum non solum inspiratorem se intelligentiae, sed etiam auctorem locutionis ostendat, adiungit.

Quod Redemptor cum in sua maiestate videbitur, flebit omnis doctrina: & quomodo unum divisibiliter tria sunt, & indivisibiliter tria unum: & manifesta ipso, qui est causa causarum, creaturarum ratio palam erit.

CAPUT V.

Quis enarrabit caelorum rationem?] Quorum tamen verba, quia cum sese nobis per speciem ostenderit, subtrahit, protinus subdidit:] *Et concentum caeli quis dormire faciet?*] In hac enim vita infirmitati nostrae Dominus non aperta specie maiestatis suae, sed praedicatorum suorum voce locutus est; ut corda adhuc carnalia carnalis lingua pulsaret, & tantò facilis insueta perciperent, quantò ea per sonitum consuetae vocis audirent. At postquam per mortem in pulverem caro resolvitur, & per resurrectionem pulvis animatur, tunc de Deo audire verba non quaerimus; quia unum ipsum, quod implet omnia, jam per speciem Dei verbum videmus. Quod nobis tantò altius sonat, quantò & mentes nostras vi intima illustrationis penetrat. Sublatis namque orientibus & occidentibus verbis, quasi quidam sonus aeternae praedicationis sit ipsa imago internae visionis. Unde & rectè nunc ad beatum Job Dominus dicit: [*Quis enarrabit caelorum rationem, & concentum caeli quis dormire faciet?*] Quid enim caelorum ratio accipitur, nisi vis superna secretorum? Quid per caeli concentum nisi concors praedicatorum sermo signatur? Conditor igitur noster cum caelorum rationem narrare coepit, dormire caeli concentum facit: quia cum jam nobis per speciem ostenditur, nimirum praedicatorum verba subtrahuntur. Hinc enim per Hieremiam Dominus dicit: *Non docebit ultra vir proximum.*

111

num suum, & fratrem suum, dicens: *Cognosce Dominum. Omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum, dicit Dominus.* Hinc Paulus ait: *1. Cor. 13. Sive prophetia evacuabuntur, sive lingua cessabunt, sive scientia destruetur.* Vel certe celorum ratio, est ipsa vivificatrix virtus, quæ spiritus format Angelorum. Deus enim sicut est causa causarum, sicut vita viventium, ita etiam ratio rationabilium creaturarum. Tunc ergo celorum rationem Dominus narrat, cum semetipsum nobis, quomodo electis spiritibus præsit, insinuat. Tunc celorum rationem narrat, cum deterfa mentis nostræ caliginem, clara se visione manifestat. Unde & in Evangelio Dominus dicit: *Venit hora cum jam non in proverbis loquar vobis, sed palam de Patre annunciabo vobis.* Palam quippe de Patre annunciare se asserit; quia per patefactam tunc majestatis suæ speciem, & quomodo ipse genitori non impar oritur, & quomodo utrorumque Spiritus utriusque cœternus procedat, ostendit. Apertè namque tunc videbimus, quomodo hoc quod oriendum est, ei de quo oritur, subsequens non est: quomodo is qui per processionem producit, à proferentibus non præterit. Apertè tunc videbimus quomodo & unum divisibiliter tria sint, & indivisibiliter tria unum. Lingua ergo tunc narrantis Dei, est visa claritas sublevantis. Et concentus cæli tunc dormiet, quia apparente in judicio retributionis operum, exhortationum jam verba cessabunt. Unde & apertè ipsum resurrectionis tempus adjungitur, cum illico proferatur: *[Quando fundabatur pulvis in terram, & glebe compingebantur.]* More enim suo quæ adhuc futura sunt, quasi jam præterita divinus sermo describit; hoc in se videlicet servans, quod per eum dicitur: *Qui fecit quæ futura sunt.* Pulvis itaque tunc in terram fundatur, quia in solida membra reducit. Et glebæ compinguntur; quia nimirum firma corpora ex pulvere collecta confurgunt. Sed postquam verba hæc Dominica quomodo de futuro intelligenda sint diximus, nunc etiam quid de præsentis insinuent, indicemus. *[Quis enarrabit celorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet?]* Celorum rationem Dominus narrat, dum nunc insinuando superna secreta, electorum suorum mentes illuminat. Concentum verò cæli dormire facit, dum concordantes Angelorum hymnos, atque illa cælestium virtutum gaudia reproborum cordibus justo judicio abscondit. Qui concentus cæli, quamvis in se intrinsecus vigilet, in ipsa tamen reproborum ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti cælestis ratio, & tamen concentus cæli dormire permittitur: quia & aliis per inspirationem supernæ retributionis scientia panditur, & aliis quæ sit internæ laudis suavitas occultatur. Narratur celorum ratio, quia electorum mentibus quæ sit supernorum retributio indefinenter aperitur: ut nimirum sine cessatione proficiant, & transcurrentes visibilia, sese ad invisibilia extendant. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit, hoc electos ad alia impellit: quia dum bona quæ facta sunt, respiciunt, in eum à quo facta sunt inardescunt tantoque eum præstantius amant, quanto illi hoc quod ipse bonum condidit, præire considerant. Loquitur quippe hoc eis intrinsecus, quod silenter sonat invisibilis lingua compunctionis. Quam tantò plenius intus audiunt, quanto ab exteriorum desideriorum strepitu perfectius avertuntur. His itaque concentus cæli non dormit, quia eorum mens, quæ sit laudis supernæ suavitas, apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetunt audiunt, & de cælestium bonorum præmiis ipso desiderio divinitatis instruantur. Unde & presentem vitam non solum adversantem, sed etiam faventem graviter tolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dum ab eo quod intus audiunt, differuntur. Omne quod si-

bi præsto est, grave estimant; quia illud non est, ad quod anhelant: indefinenter autem eorum mens ipsi temporalitatis laboribus fessa, in illud cælesti gaudium refumenda suspenditur, dum in aure cordis intro erumpente concentu cæli, societatem sibi quotidie supernorum civium prestolantur. Iste concentus supernæ laudis in illius voce eruperat, qui dicebat: *Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei, in voce exultationis & confessionis, sonus civitatis epulantis.* Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis ac sonum civitatis epulantis audierat, quid illum aliud, nisi cæli concentus excitabat? Qui tamen concentus reprobis dormit, quia eorum cordibus nequaquam per vocem compunctionis innotescit. Non enim considerare illam desiderabilem supernorum civium frequentiam student, nullo ardoris radio illa solemnitatis internæ festa conspiciunt, nulla in intimis contemplationis penna sublevantur. Solis namque visibilibus ferviunt, & idcirco nihil supernæ suavitatis intrinsecus audiunt: quia eos, sicut superius diximus, in aure cordis curarum secularium furdi tumultus premunt. Quia igitur occulti dispensatione judicii quod aliis aperitur, aliis clauditur; quod aliis detegitur, aliis occultatur, dicatur rectè: *[Quis enarrabit celorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet?]* Quod tamen tunc nobis latius innouit, cum Redemptor noster per dispensationis mysterium apprensus, & indignis misericordiam præbuit, & eos à se qui digni videbantur exclusit. Unde hic quoque apertè subjungitur.

Quod peccatores ad Ecclesiam vocati, per Spiritus sancti gratiam infusi, in collectione sunt charitatis uniti: Et quod in diversis Ecclesiasticis ordinibus peccatores conversi, tanquam diversa gleba in unitatis sacramenti concordiam convenerunt.

CAPUT VI.

Quando fundabatur pulvis in terram, & glebe compingebantur. Quid in pulvere, nisi peccatores accipimus, qui nullo rationis pondere solidati, cujuslibet tentationis flatu rapiuntur? De quibus scriptum est: *Non sic impius non sic, sed tamquam pulvis quem projicit ventus à facie terre.* Pulvis ergo in terram fundatus est, cum peccatores vocati in Ecclesia, traditæ fidei sunt ratione solidati; ut qui prius inconstantia mobiles tentationis aura levabantur, immobiles postmodum contra tentamenta consistenterent, & Deo perseveranter inherentes, fixum bene vivendi pondus tenerent. Glebæ verò ex humore coagulatur & pulvere. In hac itaque terra glebæ compactæ sunt; quia vocati peccatores & per Spiritus sancti gratiam infusi, in collectione sunt charitatis uniti. Iste glebæ in terra compactæ sunt, quando populi, qui prius quasi in dispersione pulveris diversa sentiebant, postmodum sancti Spiritus gratia accepta, in illa pacatissima unanimitatis concordia convenerunt, ut cum essent tria millia, vel rursus quinque millia, Scriptura testante diceretur, quia erat *in eis cor unum & anima una.* Has glebas ex uno quidem pulvere, sed quasi diversa mole distinctas quotidie Dominus in terra compingit: quia servata unitate sacramenti, juxta varietatem morum atque linguarum fideles in Ecclesia populos colligit. Has glebas jam tunc Dominus designavit, quando ad esum panis & piscium quinquagenos discumbere, vel centenos jussit. Quas tamen glebas si in Ecclesia ex diversitate meritorum attendimus, fortasse adhuc distinguere subtilius valemus. Nam dum alius est ordo prædicantium, alius auditorum: alius regentium, atque alius

subditorum: alius conjugum, alius continentium: alius poenitentium, alius virginum; quasi ex una terra est diversa glebarum forma distincta, dum in una fide, in una charitate disparia demonstrantur bene operandum merita. Has glebas populus ille significavit, qui ad constructionem tabernaculi sub uno studio diversa donaria obtulit, de quo scriptum est: *Quid quid in cultum tabernaculi & ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus praeberunt, armillas & in aureas, annulos & dextralia: omne vas aureum in donaria Domini separatum est. Si quis habuit hyacinthum, purpuram, coccumque bis tinctum, byssum & pilos caprarum, &c. In ornamento ergo tabernaculi viri dona cum mulieribus offerunt; quia in explendo cultu sanctae Ecclesiae, & fortium facta sublimitia, & infirmorum opera extrema numerantur. Quid autem per armillas, quae lacertos astringunt, nisi praepositorum valide laborantium opera demonstrantur? Et quid per in aures, nisi subditorum obedientia exprimitur? Quid per annulos, nisi signaculum secretorum? Plerumque enim magistri signant quod ab auditoribus capi non posse considerant. Et quid per dextralia, nisi primae operationis ornamenta memorantur? Quid per vas aureum in donaria Domini separatum, nisi divinitatis intelligentia accipitur? quae tanto ab inferiorum amore disiungitur, quanto ad sola, quae aeterna sunt, amanda sublevarur. Quid per hyacinthum, nisi spes caelestium? Quid per purpuram, nisi cruor ac tolerantia passionum, amore regni perpetui exhibita? Et quid per bis tinctum coccum, nisi charitas demonstratur; quae pro perfectione bis tingitur, quia Dei & proximi dilectione decoratur? Quid per byssum, nisi immaculata carnis incorruptio? Et quid per pilos caprarum, ex quibus ciliciorum asperitas textitur, nisi dura poenitentium afflictio designatur? Dum igitur alii per armillas & annulos forte magisterium exercent; alii per in aures & dextralia devotam obedientiam rectamque operationem exhibent; alii per separatam vas aureum, praecelaram subtilioremque Dei intelligentiam tenent; alii per hyacinthum, purpuram & coccum; audita caelestia sperare, credere, amare non desunt, etiam quae adhuc subtiliori intellectu minime cognoscunt: alii per byssum, incorruptionem carnis offerunt; alii per caprarum pilos deplorant asperum, quod libenter commiserunt: quasi ex una terra innumerae glebae profertur, quia ex uno & pari obsequio facta fidelium disparia procedunt. Quae nimirum glebae nequaquam concretae ex pulvere surgerent, nisi aquam prius pulvis acciperet, & concepto se humore solidaret: quia nisi peccatores quosque sancti Spiritus gratia infunderet, constrictos eos ad fidei opera, charitatis unitas non teneret. Quando igitur Dominus enarrabit caelorum rationem, vel concantum caeli dormire faciet, aperiat. Ait enim: [*Quando fundabatur pulvis in terram, & gleba compingebantur.*] Ac si diceret: Tunc primum vocatione & discretionem manifesta, secreta spiritalia & non sine misericordia dialiis aperui, & non sine iustitia aliis clausi, cum alios respuerem, & alios intra Ecclesiam concordia charitatis adnarem. Quae sancta Ecclesia quia a perfidia Iudeorum repulsa, ad rapiendas gentes se contulit, atque in suo corpore convertendas, quod quidem non suis, sed Domini viribus fecit, apte subiungitur.*

Quid catuli Ecclesiastici, novi Testamenti praedicatores intelligantur.

CAPUT VII.

11. **N**umquid capies leanae praedam, & animam catulorum eius implebis? Ista nimirum illa leana est, de qua Iob dicebat, cum superbientem Iudaeam cerneret praedicante Ecclesia praetermissam: Non

S. Greg. Tom. I.

A calcaverunt eam filii instruorum, nec pertransiit per eam leana. Huic ergo leanae Dominus praedam capit, ut animam catulorum eius impleat: quia ad augmentum huius Ecclesiae, innumeros de gentilitate diripuit, & per animarum lucrum efurientia Apostolorum vota satiavit. Ipsi quippe catuli pro mentis teneritudine & formidinis infirmitate vocati sunt, qui passo Domino clausis foribus residebant, sicut de illis scriptum est: *Cum esset sero die illo una sabbatorum, & fores essent clausae ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum, venit Iesus, & stetit in medio eorum.* Unde hic quoque de eisdem catulis apte subiungitur: [*Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.*] Cum enim nequaquam sancti Apostoli contra membra diaboli in voce liberae praedicationis exurgerent, & nec dum post passionem Domini sancti spiritus effusione solidati, Redemptorem suum firma auctoritate praedicarent, adhuc contra adversarios suos quasi in antris insidiabantur. Clausis quippe foribus quasi in quibusdam abditis specubus suis catuli rapturi mundum cubabant, ut animarum praedam postmodum praefumentes diriperent, de quibus tunc certum est quod mundi imperum etiam sibimetipsis latendo formidarent. Illis foribus clausis isti catuli mortem nostrae infidiatum quaesierunt, ut culpam nostram interficerent, omnemque in nobis peccati vitam necarent. Horum primo illi efurienti catulo, sed iam valenti, ostensa per linteum gentilitate, quasi monstrata praeda dicitur: *Maica & manduca.* **A** His catulis velut adhuc infirmis, ut cubare in antris debeant jubetur, cum eis Dominica voce dicitur: *Sedere hic in civitate quoad usque induamini virtute* **C** *ex alto.* An non recte leanae catuli vocantur, qui in Ecclesia editi, adversantem mundum ore rapuerunt? Et haec quidem facta a sanctis Apostolis novimus; haec nunc etiam fieri a perfectis doctoribus videmus. Ipsi enim etsi subsequenterum populorum patres sunt, tamen sunt praecedentium filii; unde & non immerito catuli dicuntur. Vel certe quia etsi quorundam fidelium magistri sunt, universalis tamen Ecclesiae discipulos se esse gloriantur. Leanae itaque praedam Dominus capit; quia virtute suae inspirationis ab errore vitam delinquentium diripit, & animas catulorum illius replet, quia conversione multorum, piis doctorum desideriis satisfacit. De quibus catulis bene subiungitur: [*Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.*] Neque enim cuncta tempora doctrinae sunt congrua. Nam plerumque doctorum virtus perditur, si intempestive proferantur. Saepem vero & quod lenius dicitur, conventu temporis congruentis animatur. Ille ergo scit recte dicere, qui & ordinate novit tacere. Quid enim prodest eo tempore irascentem corripere, quo alienata mente non solum non potest aliena verba percipere, sed semetipsam vix valet tolerare? Furentem quippe qui per invectionem corripit, quasi ei qui non sentiat, plagas ebrii imponit. Doctrina itaque ut pervenire ad cor audientis valeat, quae sibi congrua sint tempotum momenta perpendat. Bene ergo de his catulis dicitur: [*Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.*] Doctores enim sancti quando & arguenda conspiciunt & tamen se per silentium in cogitationibus retinent, quasi in specubus latent, & velut in antris se contegunt; quia in suis cordibus occultantur. Sed cum opportunum tempus invenerint, repente profiliunt, nulla quae dicenda sunt reticent, & cervicem superbientium morsu asperae increpationis tenent. Sive itaque per Apostolos, sive per doctores, quos in Apostolorum locum subrogavit, huic leanae Dominus quotidie praedam capit, & per eos quos cepit, alios etiam capere non desistit. Ad hoc quippe iusti, huius mundi peccatores rapiunt, ut per conversos eos etiam alii ex mundo rapiantur. Unde & ipsa gen-

tilitas, quæ pio Apostolorum ore rapta est, tanta nunc fame alios esurit, quanta se ab Apostolis concupitam fuisse cognoscit. Proinde & aptè subjungitur.

Quod non tantum ex Iudæis sed etiam ex Gentibus Ecclesia doctores accepit, quorum pulli in disensione Evangelii longe lateque evagati sunt.

CAPUT VIII.

12. **Q**uis preparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes eo quod non habeant cibos?] Quid enim corvi, pullorumque ejus nomine, nisi peccatis nigra gentilitas designatur? De qua per Prophetam dicitur: *Qui dat juvenis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum.* Iumenta quippe escam accipiunt, dum sacre Scripturæ pabulo mentes dudum brutæ satiantur. Pullis verò corvorum, filiis scilicet Gentium esca datur, cum eorum desiderium nostra conversatione reficitur. Iste corvus esca fuit, dum ipsum sancta Ecclesia converteret. Sed nunc escam accipit, quia ipse ad conversionem alios exquirat. Cujus videlicet pulli, id est, prædicatores ex eo editi, non in se præsumunt, sed in viribus redemptoris sui. Unde bene dicitur: *[Quando pulli ejus clamant ad Deum.]* Nihil enim sua virtute posse se sciunt. Et quamvis animarum lucra piis votis esuriunt, ab illo tamen qui cuncta intrinsecus operatur, hæc fieri exoptant. Vera enim fide comprehendunt, quia nec qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Quod verò dictum est: *[Vagantes eo quod non habeant cibos:]* in hac vagatione nihil aliud quam æstuantium prædicatorum vota signantur. Qui dum in Ecclesia sinum recipere populos ambiunt, magno ardore successi, nunc ad hos, nunc ad illos colligendos desiderium mittunt. Quasi quadam quippe vagatio est ipsa cogitationis æstuatio, & velut ad loca varia mutatis nitibus transeunt, dum pro adunandis animabus in modos innumeros, ac in partes diversas esurienti mente discurrunt.

13. Hanc vagationem pulli corvorum, id est, filii Gentilium ab ipso gentium magistro didicerunt. Ipse quippe quam valida charitate flagrat, tam nimia ex locis ad loca se vagatione permutat; transire ad alia ex aliis appetit, quia ipsa eum qua implet, charitas impellit. Longè namque à Romanis positus scribit: *Memoriam vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos; desidero enim videre vos.* Retentus Ephesi Corinthiis scribit: *Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos.* Rursum Ephesi commorans, Galatis loquitur, dicens: *Vellem modò esse apud vos, & mutari vocem meam.* Romæ quoque custodia carceris clausus, quia ire ad Philippenses per semetipsum non permittitur, transmittere se discipulum pollicetur, dicens: *Spero in Domino Iesu Timotheum me cito mittere ad vos, ut & ego bono animo sim, cognitis que circa vos sunt.* Constrictus etiam vinculis atque Ephesi retentus, Colossensibus scribit: *Nam si corpore absens sum, desiderio quasi vagatur: hic corpore tenetur, illuc spiritu ducitur: & paterni amoris affectum istis presentibus exhibet, illis absentibus ostendit: coram positus impendit opera, audientibus exprimit vota, efficaciter presentibus eis cum quibus erat, nec tamen illis absens cum quibus non erat. Cujus vagationem melius cognoscimus, si ejus adhuc ad Corinthios verba pensamus. Ait enim: Veniam ad vos, cum Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo, apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo.* Perpendamus quæso, quæ sit ista vagatio. Ecce aliò interit manet, aliò se iturum perhibet, atque aliò deflexurum promittit. Quid est, quòd

tam anxie per tot loca partitur, nisi quòd circa omnes una charitate constringitur? Charitas enim quæ divisa unire confluxit, unum cor Pauli per multa dividi compellit. Quòd tamen tantò arctius in Deo colligit, quanto latius per sancta desideria spargit. Prædicando igitur Paulus vult simul omnia dicere, amando vult simul omnes videre: quia & in carne permanendo, vult omnibus vivere, & de carne transeundo per sacrificium fidei vult omnibus proficere. Vagantur itaque pulli corvorum, id est, magistrum suum imitentur filii Gentium, torporem mentis excutiant, & cum animarum lucrum, id est, cibum suum minimè reperiunt, non quiescant: ad profectum se ex provectibus extendant, & æstuant in utilitate multorum, refectionem suam quasi vagantes esuriant. Quia verò per prædicationum opera discurrunt, refectione fidei Gentilitatem satiare non cessant, dicatur rectè: *[Quis preparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes eo quod non habeant cibos.]* Potest etiam corvi nomine, nigra per infidelitatis meritum plebs Judaica designari. Nam pulli ejus ad Deum clamare referuntur, ut eidem corvo à Domino esca præparetur: quia nimirum sancti Apostoli plebs Israëlita carne generati, dum pro gente sua preces ad Dominum funderent, quasi pulli corvorum eum de quo carnaliter editi sunt, spiritali intelligentia parentem populum paverunt. Igitur dum pulli ejus clamant, corvo esca præparatur: quia dum Apostoli exorant, plebs dudum perfrida, ad cognitionem fidei ducitur, & ex prædicatione filiorum quasi ex pullorum voce satiatur. Illud tamen in hoc versu debemus solerter intueri, quòd huic corvo esca dicitur primum pullis clamantibus, & postmodum vagantibus præparari. Clamantibus namque pullis corvo esca præparata est, cum prædicantibus Apostolis verbum Dei Judæa audiens: modò in tribus millibus, modò in quinque millibus spiritali est intelligentia satiata. Sed cum reproborum multitudo crudelitatem suam contra prædicantes exerceret, & quasi pullorum vitam necaret, iidem pulli in universa mundi spatia dispersi sunt. Unde & eisdem carnalibus patribus spiritali prædicationi resistentibus dicunt: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quia repelitis illud, & indignos vos judicatis æterna vite, ecce convertimur ad gentes: scientes profectò, quòd postquam Gentilitas crederet, etiam Judæa ad fidem veniret.* Unde & scriptum est: *Donec plenitudo Gentium introiret, & sic omnis Israel salvus fiet.* Quia igitur summopere sancti Apostoli & studuerunt prius audientibus prædicare, & postmodum resistentibus exempla converse Gentilitatis ostendere: quasi esurientes pulli huic corvo escam suam prius clamando, & postmodum vagando quaesierunt. Unde enim vagantur pulli, inde escam corvus invenit: quia dum per laborem prædicantium conversam ad Deum Gentilitatem Judaicus populus respicit, ad extremum quandoque stultitiam suæ infidelitatis erubescit: & tunc Scripturæ sacre sententias intelligit, cum prius quam sibi eas Gentibus innotuisse cognoscit: atque expleta vagatione pullorum, ad percipienda sacra eloquia os cordis aperit; quia peractis in mundum cursibus Apostolorum, serò ea spiritaliter percipit, à quibus diu se perfrida adstringente jejunavit. Quæ quia omnia solius divinæ potentie virtus operatur, rectè dicitur: *[Quis preparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes eo quod non habeant cibos?]* Subaudis, nisi ego, qui infidelem populum filiis suis & exorantibus tolero, & prædicantibus parco, atque ad alia vagantibus convertendum quandoque in fine sustineo. Est adhuc aliud, quòd de corvo moraliter possit intelligi. Editis namque pullis, ut fertur, escam plenè præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosque inedia

affici patitur, quoadusque in illis per pennarum nigredinem sua similitudo videatur. Qui huc illucque vagan ut in nido, & ciborum expectant aperto ore subidium. At eum nigrescere cœperint, tantò eis præbenda alimenta ardentius requirit, quantò illos alere diutius distulit. Corvus profectò est doctus quisque prædicator, qui magna voce clamat, dum peccatorum suorum memoriam atque cognitionem infirmitatis propriæ quasi quamdam coloris nigredinem portat. Cui quidam nascuntur in fide discipuli, sed fortasse adhuc considerare nigredinem infirmitatis propriæ nesciunt: fortasse à peccatis præteritis memoriam avertunt, & per hoc eam, quam assumi oportet contra hujus mundi gloriam humilitatis nigredinem non ostendunt. Hi velut ad accipiendas escas os aperiant, cum doceri de secretis sublimibus querunt. Sed eis doctor suus alimenta prædicamentorum sublimium tantò minus tribuit, quantò illos peccata præterita minus dignè deslere cognoscit. Expectat quippe atque admonet, ut à nitore vite præsentis priùs per penitentiam lamenta nigrescant, & tunc demum congrua prædicationis subtilissimæ nutrimenta percipiant. Corvus in pulvis ora inhiantia respicit, sed antè in eis pennarum nigredine indui corpora querit. Sic & discretus doctor interna mysteria eorum sensibus non ministrat, quos adhuc ab hoc sæculo nequaquam se abiecisse considerat. Quantò igitur discipuli exterius per cultum vite præsentis minus quasi nigri sunt, tantò per cibum verbi interioris minus replentur: & quò se à corporali gloria non evacuant, eò à spiritali refectione jejnant. Si verò in confessione vite præteritæ lamentis sui gemitus velut nigrescentes plu-

mas proferant, illico in contemplatione doctor ad escam de sublimibus deferendam, quasi pullorum refectionem cogitans corvus volat: eisque hiantibus in ore cibum revocat, dum ex ea intelligentia quam ceperit, esurientibus discipulis alimenta vitæ loquendo subministrat. Quos tantò ardentius de supernis rescit, quantò verius à mundi nitore nigrescere penitentiam lamentatione cognoscit. Pulli autem dum nigro se pennarum colore vestiunt, de se etiam volatum promittunt: quia quò magis discipuli abjecta de se sentiunt, quò magis se deficiente affligunt, eò amplius spem provectus sui in altiora pollicentur. Unde & curat doctor festinantius alere, quos jam per quædam indicia providet posse & aliis prodesse. Hinc enim Timotheum Paulus admonet, velut plumescens pullos sollicitius nutrire, dum dicit: *Quæ audisti à me per multos 2. Tim. restes, hac commenda fidelibus hominibus, qui idem 2. d. nei erunt & alios docere.* Quæ doctrinæ discretio dum cautè à prædicatore custoditur, ei divinitus largior copia prædicationis datur. Dum enim per charitatem compati afflictis discipulis novit, dum per discretionem congruum doctrinæ tempus intelligit, ipse non solum pro se, sed etiam pro eis, quibus laboris sui studia impendit, majora intelligentiæ suæ munera percipit. Unde hic quoque aptè dicitur: [*Quis preparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum. vagantes eo quòd non habeant cibos?*] Cum enim pulli ut satientur, clamant, corvo esca præparatur: quia dum verbum Dei boni auditores esuriunt, pro resciciendis eis majora doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Sequitur.

Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti? ^{C A P. XXXIX.} *Di-* numerasti menses conceptus earum, & scisti tempus partus earum? Incurvantur ad fetum, & pariunt, & rugitus emittunt. Separantur filii earum, & pergunt ad pastum: egrèdiuntur, & non revertuntur ad eas. Quis dimisit onagræ liberum, & vincula ejus quis solvit? Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula ejus in terra salsuginis. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascuæ suæ, & virentia quæque perquirat. Numquid volet rhinoceros servire tibi? aut morabitur ad præsepe tuum? Numquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te? Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus, & derelinques ei labores tuos? Numquid credes illi quòd sementem tibi, et aream tuam congreget? Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris. ^{al. quando} ** qua derelinquit ova sua in terra; tu forsitan in pulvere calefacies ea? Obliviscitur quòd pes conculcet ea, aut bestia agræ conterat.* Duratur ad filios suos, quasi non sint sui: frustra laboravit, nullo timore cogente. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equitem, et ascensorem ejus. Numquid præbebis equo fortitudinem: aut circumdabis collo ejus hinnitum? Numquid suscitabis eum quasi locustas? Gloria narium ejus terror. Terram ungula fodit: exultat audacter, in occursum pergit armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tube sonare clangorem. Vbi audierit buccinam, dicit, *Vah: procul odoratur bellum, exhortationem ducum, et ululatum exercitus.* Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum? Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum sibi? In petris manet, et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessibleis rupibus. Inde contemplatur escam, et de longe oculi ejus prospiciunt. Pulli ejus lambunt sanguinem: et ubicumque cadaver fuerit, statim adest. Et adjecit Dominus, et locutus est ad Iob: Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? Vtique qui arguit Deum, debet et respondere illi. Respondens autem Iob Domino, dixit: *Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? Manum meam ponam super os meum. Vnum locutus sum: quod utinam non dixissem: et alterum, quibus ultra non addam.*

Quòd præpositi sanctæ Ecclesiæ, quia eorum onera portant, quos affectu nimio Deo pariunt, cervæ vocantur: ibices verò auditores, qui patrum provocati exemplis, scilicet patientia David, castitate Ioseph, abstinentia Danielis, quasi in hujus mundi petris sancta his similia parturiant opera.

CAPUT IX.

Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti? Meridiana pars

D ibices aves vocat, quæ Nili fluentis inhabitant. Orientalis verò Occidentalisque plaga parva quadrupedia ibices nominat; quibus & moris est in petris parere, quia neque sciunt nisi in petris habitare. Quæ si quando etiam de altis saxorum cacuminibus ruunt, in suis se cornibus illata suscipiunt. Caput quippe ruentes feriunt, cujus dum prima cornua opponunt, fit omne corpus à jactura casus alienum. Cervarum verò moris est, inventos serpentes extinguere, corumque membra moribus

dilaniare. Fertur autem, quia si quando flumina transeunt, capitum suorum onera dorsis præcedentium superponunt, sibi que invicem succedentes, laborem ponderis omnino non sentiunt. Quid est ergo quod beatus Job de partu ibicum cervarumque discutitur, nisi quia in cervis vel ibicibus magistrorum spiritualium persona signatur? Ipsi quippe velut ibices in petris pariunt: quia in doctrina patrum, qui petra pro soliditate vocati sunt, ad conversionem animas gignunt. Ipsi velut ibices nullius casus damna sentiunt, dum in suis cornibus excipiuntur: quia quidquid eis ruinæ temporalis accesserit, in testamenti sacræ Scripturæ se suscipiunt, & quasi cornuum exceptione salvantur. De his enim testamenti dictum est: *Cornua sunt in manibus eius*. Ad scripturarum ergo consolationem refugiunt, dum aliquâ temporalis casus jacturâ feriuntur. An non more ibicum, hujus mundi adversitatibus cadens, quasi in suis se cornibus excipiebat Paulus, cum diceret: *Quæcumque scripta sunt, ad vestram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus*? Ipsi etiam cervæ vocati sunt, sicut per Hieremiam de doctoribus genitos filios incautè deserentibus dicitur: *Cervæ in agro peperit, & reliquit*. Ipsi more cervarum interemptis vitibus, quasi extinctis serpentibus vivunt: & de ipsa extinctioe viriorum, ad fontem vitæ acrius inardescunt. Unde Psalmista ait: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*. Ipsi etiam dum labentia hujus temporalitatis momenta, quasi quædam flumina transeunt, compatientes charitate, onera sua sibi invicem superponunt; quia cauta observatione custodiunt id quod scriptum est: *Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi*. Quia verò post adventum Domini spirituales magistri per mundum sparsi sunt, qui auditorum animas in conversione parere prædicando potuissent: & quia hoc idem tempus incarnationis Domini ante Prophetarum voces cognitum non fuit, quamvis futura ipsa incarnatio præcognita omnibus electis fuit: bene beatus Job de tempore partus ibicum cervarumque discutitur, eique dicitur: *[Nunquid nostri tempus partus ibicum in petris, vel parturientes, cervas observasti?]* Ac si dicatur ei: Idcirco te egisse aliquid sublimiter credis, quia illud tempus necdum prævides, quo spirituales magistri in mundum missi, per doctrinam antiquorum patrum filios generant, suisque laboribus animarum mihi lucra comportant. Nam si illorum fructum quasi ibicum cervarumque partus aspiceres, valde humiliter de tua virtute sentires. Magna quippe quæ agimus, quasi minima ducimus, cum hæc per fortiora exempla pensamus. Sed tunc apud Deum crescunt per meritum, cum apud nosmetipsos per humilitatem decrescunt. Possunt verò cervarum significatione doctores, appellatione autem ibicum, qui animalia sunt minima, auditores intelligi. In petris verò ibices pariunt; quia ad exercenda sancta opera per exempla patrum præcedentium fecundantur: ut cum fortasse præcepta sublimia audiunt, & infirmitatis propriæ conscij, ea se implere posse diffidunt, majorum vitam conspiciant, atque in eorum considerata fortitudine bonorum operum fetus ponant. Ut enim pauca de multis loquar, quatenus studiosus lector multa in paucis intelligat, iste verborum contumeliis pressus, cum virtutem patientiæ servare non sufficit, David factum ad memoriam reducat, quem cum tot Semei conviciis urgeret, & armati proceres ulcisci contenderent, ait: *Quid mihi & vobis filij Sarræ? Dimittite eum ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere, quare se fecerit? Et paulò post: Dimittite eum ut maledicat juxta præceptum Domini: si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Quibus profectò verbis indicat, quia pro perpetrato Be-*

thabec scelere, exurgente contra se filium fugiens reduxit ad animum malum quod perpetravit, & æquanimiter pertulit quod audivit; & contumeliosa verba non tam convicia, quam adjutoria credidit, quibus se purgari, sibi que miserere possit judicavit. Tunc enim illata convicia bene toleramus, cum in secreto mentis ad malè perpetrata recurrimus. Leve quippe videbitur, quod injuriâ percutimur, dum in actione nostra conspiciamus, quia pejus est quod meremur: sicque fit, ut contumeliis gratia magis quam ira debeatur, quarum interventu Deo giudice pœna gravior declinari posse confiditur. Ecce alius dum mundi hujus successibus proficit, lenocinante cordis latitia tentari se luxuriæ stimulis sentit: sed si Joseph factum ad memoriam revocat, in arce se castitatis servat. Qui dum sibi à domina conspiceret pudicitia damna suaderi, ait: *Ecce dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi præter te, quæ uxor ejus est: quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in dominum meum?* Quibus verbis ostenditur, quia bona quæ assecutus fuerat, repente memoriæ intulit, & malum quod se pulsabat, evicit: & quia percepta gratia meminit, vim culpæ imminens fregit. Cum enim voluptas lubrica tentat in prosperis, hæc ipsa sunt prospera aculeo tentationis opponenda; ut eo erubescamus prava committere, quos nos à Deo meminimus gratuito bona percepisse, & illatam gratiam exteriorum munerum vertamus in arma virtutum, ut sint ante oculos quæ percepimus, & quæ nos alliciunt, subigamus. Quia enim voluptas ipsa ex prosperitate nascitur, ejusdem prosperitatis est consideratione ferienda, quatenus hostis noster unde oritur, inde moriatur. Considerandum quippe est, ne acceptum munus vertamus in vitium, ne per favorem vitæ nos absorbeat vorago nequitia. Iram namque contra nos superni iudicis inextinguibiliter accendimus, si contra benignitatem illius, etiam ex ipsa sua largitate pugnamus. Alius internæ scientiæ dulcedinem quærens, nec tamen secreta ejus contingere prævalens, Danielis vitam ad imitandum conspicit, & desideratum scientiæ culmen apprehendit. Ille quippe, qui postmodum voce angelica pro cognitionis internæ concupiscentia *vir desideriorum* dicitur, prius in aula regia carnis in se desideria edomuisse memoratur; ut nil ex delectabilibus cibis attingeret, sed lautis ac mollioribus duriora atque asperiora cibaria præferret: ut dum sibi exterioris cibi blandimenta subtraheret, ad interni pabuli delectamenta perveniret: & tantò avidius gustum sapientiæ intus acciperet, quantò saporem carnis pro eadem sapientiæ foris robustius repressisset. Si enim à carne hoc quod libet abscondimus, mox in spiritu quod delectet, invenimus. Intentioni quippe animæ, si exterior evagatione clauditur, interior secessus aperitur. Nam quò extra se spargi propter disciplinam mens non potest, eò super se tendere per profectum potest: quia & in altum crescere arbor cogitur, quæ per ramos diffundi prohibetur: & cum rivos fontis obstruimus, fluentia surgere ad superiora provocamus. Igitur dum studiosi quique sanctorum vitam imitando conspiciunt, in petris ibices fetus ponunt. Hinc est quòd auditores suos quasi ibices in petris parere Paulus admonerat, cum enumeratis majorum virtutibus diceret: *Habentes tantam impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstantes nos peccatum, per patientiam curamus ad propositum nobis certamen*. Et rursum: *Quorum intuentes exitum conversationis, imitantini fidem*. Sed cum divina præcepta corde concipimus, non statim quasi jam solidè cogitata parturimus. Unde & beatus Job non de partu ibicum, sed de tempore partus inquiritur. Quod videlicet tempus si in nobismetipsis vix comprehendimus, multò magis in aliena mente nesci-

Mat. ac.
3. a

Rom. 15.
d

Hier.
14. a

Ps. 41. a

Galat.
6. a

17.

2. Reg.
16. b
Ibid.

18.

Gen. 31.

Dan. 10. b

Dan. 1. 4

Heb. 12.

Heb. 13. b

19.

mus. Prius enim superni timoris semina utero cordis suscepta, per meditationem studij coagulantur, ut maneant: postmodum stricta intentione cogitationis affixa, dum ad discretionis rationem tendunt, quasi in membrorum distinctionem formantur: dehinc usu perseverantiae confirmata, velut in soliditatem ossium veniunt: ad extremum verò perfecta auctoritate roborata, quasi in partum procedunt: quæ incrementa divinatorum feminum nullis in aliena mente considerat, nisi ipse qui creat. Nam etsi quemlibet jam vim supernæ concupiscentiæ concepiisse quarundam rerum attestacione cognoscimus: quando tamen in partu erumpat, ignoramus. Sæpe autem concepta mente semina pervenire ad perfectiorem nequeunt, quia oriendo tempus partus antecedit. Et quia necdum plene in cogitatione formata ante humanos oculos prodeunt, velut abortiva moriuntur. Bona quippe adhuc tenera, plerumque humana lingua, dum jam quasi fortia laudat, extinguit. Tanto enim celerius occidunt, quanto ad favoris notitiam intempestivè prorumpunt. Nonnumquam verò imperfecta nostra cogitacione necdum roborata, dum citius hominibus ostenditur, resistendum adversitate dissipatur: & cum conatur ante tempus videri quia sit, quasi agitur ut non sit. Sancti autem viri, quia cuncta quæ bene cogitant, student ut occultè convalescant, & quasi processuros fetus prius intra uterum mentis formant: rectè beatus Job de partus tempore discutitur, quod videlicet unicuique quando sit congruum, nisi à creatore nescitur. Qui dum penetralia cordis aspicit, quando ad humanam notitiam bona nostra congruè nascantur, apprehendit. Bene itaque dicitur: [*Numquid nosti tempus partus ibicum in peris?*] Ac si aperte dicat: Ut ego, qui idcirco electorum fetus vivaces facio, quia præcizio in tempore produco. Bene autem expleto fetu auditorum subditur: [*Vel parturientes cervas observasti?*] Parturientes enim cervas observare, est illos labores patrum, qui spiritales filios generant, cauta consideratione pensare. Solerter quippe intuemum est, quòd hic sermo tam vigilanter imprimitur, ut dicatur, [*Observasti?*] quia utique perpauorum est pensare quis labor sit in prædicationibus patrum; quantis doloribus, quasi quibusdam conatibus animas in fide & conversatione parturiunt; quàm cauta se observatione circumspiciunt, ut sint fortes in præceptis, compatientes in infirmitatibus, in minis terribiles, in exhortationibus blandi, in ostendendo magisterio humiles, in rerum temporalium contemptu dominantes, in tolerandis adversitatibus rigidi, & tamen dum vires suas sibi met non tribuunt, infirmi: quantus sit eis dolor de cadentibus, quantus de stantibus timor; quo fervore alia adipisci appetunt, quo pavore alia adepta conservant. Quia igitur perpauorum est ista pensare, bene ei dicitur: [*Vel parturientes cervas observasti?*] Nil verò obstat, quòd verba Deus de doctoribus faciens, non cervorum, sed cervarum eos specie designat: quia nimirum illi veri doctores sunt, qui cum per vigorem disciplinæ patres sunt, per pietatis viscera esse matres noverunt. Qui labores sanctæ conceptionis tolerant, & proferendos Deo filios intra uterum charitatis portant. In edenda enim prole amplius matres laborant, quæ crescentem intra uterum conceptionem, longo mensium tempore sustinent, & quæ ex utero procedentem non sine magnis doloribus deponunt. Unde & hic apta consideratione subiungitur.

Quòd discreti viri non passim ad prædicandum exiliunt, sed in tempore mensuram irruici erogant & conceptum desiderium intra se fovent, donec congruè forment, similem in omnibus formam iustitiæ præbentes: quorum non solum fructus, sed etiam

prios conatus, iustus dinumerat arbiter.

CAPUT X.

Dinumerasti menses conceptus earum?] Sancti enim viri cum de profectu auditorum cogitant, quasi jam in utero conceptionem portant. Sed cum nonnulla quæ dicenda sunt, differunt, & aptum suis exhortationibus tempus quarunt, velut à partu quem fieri appetunt, in mensium prolixitate dilatantur. Et sæpe dum quædam quæ sentiunt, intempestivè dicere audientibus nolunt; in ipsa tarditate proferendæ sententiæ, sive ad hæc quæ suadenda sunt, seu ad illa quæ increpanda, consilio altiori firmantur. Et dum cogitatur vita filiorum, nec tamen ante tempus lingua consilium mentis ejecit, quasi jam concepta soboles intra uterum crescit: ut ad auditorum notitiam tunc sententiæ cordis exeat, quando prolata utiliter, quasi per congruum tempus partus vivat. Et quia hæc homines in magistrorum mente, quando vel quomodo agantur, ignorant; Deus verò ad retributionis gloriam non solum effectum considerat, sed etiam momenta cogitationum signat, rectè ad beatum Job dicitur: [*Dinumerasti menses conceptus earum?*] Subaudis, Ut ego, qui in sanctis prædicatoribus non solum fructus exteriorum operum, sed ipsas diutinas cogitationes numero; qui & eas ad retributionem servo. Possunt per menses, quia congesti dies sunt, etiam multiplicata virtutes intelligi. In mensibus quoque luna renascitur; nilque obstat, si per menses nova regenerationis creatura signetur. De qua Paulus Apostolus dicit: *In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque preputium, sed nova creatura.* Sancti igitur viri, cum se ad prædicandum parant, prius se interiùs virtutibus innovant, ut ad hoc quod loquendo docent, vivendo concordent. Prius sua interna considerant, atque à cunctis se vitiorum sordibus emundant; curantes summopere ut contra iram, patientiæ luce resplendant; contra carnis luxuriam, etiam cordis munditia fulgeant; contra torporem, zelo candent; contra confusos præcipitationis motus, serena gravitate rutilent; contra superbiam, vera humilitate luceant; contra timorem, radiis auctoritatis clarescant. Quia ergo tanta in se prius studia congerunt, quasi in conceptu sanctæ prædicationis menses virtutum sunt. Quos menses Dominus solus dinumerat; quia eadem bona in eorum cordibus non nisi qui dedit, pensat. Et quia juxta mensuram virtutum, effectus etiam subsequitur fructuum, rectè subiungitur: [*Et scisti tempus partus earum?*] Subaudis, Ut ego, qui dum in cogitatione virtutum menses dinumero, quando hoc quod implere appetunt, parere valeant, scio: quia nimirum dum cordis occulta conspicio, futurum foris effectum operis, intus in pondere cogitationis penso. Sequitur: [*Incurvantur ad fetum, & pariunt, & rugitus emittunt.*] Rugiunt quippe, dum per incurvationem suam in conversatione lucis auditorum animas gignunt: quia ab æternis nos suppliciis remove, nisi flendo & dolendo non possunt. Prædicatores enim sancti nunc in lacrymis feminant, ut segetem postmodum gaudiorum metant. Nunc quasi cervæ in dolore partus sunt, ut spiritali prole postmodum sint fecundi. Ut enim unum de multis loquar, video Paulum quasi quamdam cervam, in partu suo magni doloris rugitus emittentem. Ait enim: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis: vellem esse apud vos modo, & mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.* Ecce mutare vult vocem in partu suo, ut prædicationis sermo ist rugitum vertatur doloris. Vult mutare vocem suam: quia quos jam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat. Qualem rugitum hæc cervæ pariens emittebat, quando eisdem post se

Galat. 3. a redeuntibus exclamare cogebatur, dicens: *O insensati Galata, quis vos fascinauit; & sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consumamini?*

Galat. 5. b *vel cetè: Currebatis bene, quis vos impedit veritati non obedire? Qualis in hujus cervæ partu rugitus fuit, quæ diu conceptos filios cum tot difficultatibus peperit, & quandoque partos ad malitiæ uterum redisse cognovit? Consideremus quid doloris habuerit, quæ & postquam potuit concepta edere, rursus compulsa est extincta fuscitare. Notandum verò summopere est, quòd ista cervæ incurvantur ut pariant: quia nimirum si erectæ starent, parere non valerent. Nisi enim prædicatores sancti ab illa immensitate contemplationis internæ quam capiunt, ad infirmitatem nostram humillima prædicatione quasi quadam incurvatione descenderent, numquam utique in fide filios procrearent. Nobis quippe prodesse non possent, si in suæ altitudinis erectione persisterent. Sed videamus*

1. Cor. 1. *cervam sese ut pariat incurvantem: Ego, inquit, non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus: tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Atque mox ejusdem incurvationis causas exequitur, dicens: Nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis. Sed hanc cervam, quæ propter nos incurvata est, quæso videamus erectam. Ait: Sapientiam loquimur inter perfectos. Et rursus: Sive mente excelsimus Deo. Cum verò mente excedit Deo, excessum ejus nos omnino non capimus. Ut ergo nos lucreret, incurvatur ad nos. Unde illic aptè subjungit: Sive sobrii sumus vobis. Si enim sancti viri ea nobis prædicare vellent quæ capiunt, cum in superna contemplatione debriantur, & non magis scientiam suam quodam moderamine & sobrietate temperarent, adhuc angusto intelligentiæ sinu illa superni fontis fluentia quis caperet? Incurvatæ autem istæ cervæ, aliàs celi vocatæ sunt, de quibus dicitur: Domine inclina celos tuos, & descende. Cum enim inclinantur celi, descendit Dominus: quia cum se in prædicatione sua sancti doctores attrahunt, divinitatis notitiam nostris cordibus infundunt. Nequaquam quippe ad nos Dominus descenderet, si prædicatores ejus in contemplationis rigore inflexibiles permanerent. Inclinantur ergo celi ut descendat Dominus, incurvantur cervæ ut nos in nova fidei luce nascamur.*

Ibid. *Iste incurvatæ cervæ in Canticis canticorum sponsæ ubera sunt vocatæ, sicut scriptum est: Meliora sunt ubera tua vino. Ista enim sunt ubera, quæ in arca pectoris fixa, lacte nos potant: quia ipsi arcanis summæ contemplationis inhaerentes, subtili nos prædicatione nutriunt. Ut igitur ab æterno gemitu & dolore nos retrahant, nunc incurvantur cervæ, atque in partu rugitus emittunt. Quia verò ipsi, qui sancta patrum prædicatione nascuntur, aliquando doctores suos patiendo præveniunt, ut eis adhuc in hac vita durantibus, ipsi jam martyrio consummentur, aptè sequitur.*

1. Cor. 2. b *Quòd qui ad pascua æterna vite fuerint separati, doctrina temporali ultra non indigent, ut quibus in ipso vita libro cuncta perspicua erunt.*

2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 1. *1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c*

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

1. Cor. 2. b 2. Cor. 5. c

Ibid.

A de corporibus exeuntes, illa pabula internæ viriditatis inveniunt. Egrediuntur, & non revertuntur ad eas: quia in illa suscepti contemplatione gaudiorum, jam nullatenus indigent verba audire docentium. Egrediuntur itaque ad eas jam non redeunt: quia angustias vitæ præsentis evadentes, ultra à doctoribus prædicationem vitæ accipere non requirunt. Tunc quippe impletur quod scriptum est: *Non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum, dicit Dominus.* Tunc impletur quod in Evangelio Veritas dicit: *Palam de Patre meo annuntiabo vobis.* Filius quippe de Patre palam annuntiat; quia sicut superius diximus, per hoc quòd Verbum est, ex natura nos divinitatis illustrat. Verba enim tunc docentium, quasi quosdam humanæ linguæ rivulos non quarunt, quando de ipso jam veritatis fonte debriantur. Igitur postquam figurata incurvatione cervarum, multa de magistrorum virtute narrata sunt, nunc ad eorum vitam, qui remotæ conversationis secreta appetunt, verba vertuntur: qui & ipsa vacandi otia, quia divino adjutorio & non suis viribus assequuntur, de eis à Domino dicitur.

Quòd viri contemplativi solitudinem mentis inhabitent, & liberi à secularium negotiorum tumultibus, Deum sistant.

CAPUT XII.

Q Vis dimisit onagram liberum, & vincula ejus quis solvit? Subaudis, nisi ego. Onager enim, qui in solitudine commoratur, non incongruè vitam eorum significat, qui remoti à turbis secularibus conversantur. Qui aptè etiam liber dicitur; quia magna est servitus secularium negotiorum, quibus mens vehementer atteritur, quamvis in eis sponte defudet. Cujus servitutis conditione carere, est in mundo jam nil concupiscere. Quasi enim quodam jugo servitutis premunt prospera dum appetunt, premunt adversa dum formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mentis excusserit; quadam jam etiam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio felicitatis afficitur, nullo adversitatis terrore coarctatur. Hoc grave servitutis jugum, Dominus vidit secularium cervicibus impressum, cum diceret: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Asperum quippe jugum, & dura, sicut diximus, servitutis pondus est, subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transcuntia, sed cum transeuntibus nolle transire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quæ prius mentem ex desiderio adeptionis affligerant, post ex pavore amissionis premunt. Liber ergo dimittitur, qui calcatis terrenis desideriis, ab appetitione rerum temporalium securitate mentis exoneratur. [Et vincula ejus, quis solvit?] Subaudis, nisi ego. Solvuntur verò uniuscujusque vincula, dum divino adjutorio interna desideriorum carnalium retinacula dirumpuntur. Cum enim pia intentio ad conversionem vocat, sed adhuc ab hac intentione carnis infirmitas revocat, quasi quibusdam vinculis anima ligata præpeditur. Multos enim sæpe videmus vitam quidem sanctæ conversationis appetere; sed ne hanc assequi valeant, modò irruentes casus, modò futura adversa formidare. Qui in certa mala dum quasi cauti prospiciunt, in peccatorum suorum vinculis incauti retinentur. Multa enim ante oculos ponunt, quæ si eis in conversatione eveniant, subsistere se non posse formidant. De quibus bene Salomou

S. GREGORII MORALII TOMI

Prov. 15. c. Iomon ait: *Icer pigrorum, quasi sepes spinarum.* A
 Nam cum viam Dei appetunt, eos velut spinæ ob-
 stantium sepium, sic formidinum suarum oppositæ
 suspiciones pungunt. Quod quia electos præpedire
 non solet, bene illic secutus adjungit: *Via iustiorum*
 ibid. *absque offendiculo.* Iusti quippe in conversatione sua
 quodlibet eis aduersitatis obuiaverit, non impin-
 gunt: quia temporalis aduersitatis obstacula, æternæ
 spei & internæ contemplationis saltu transcen-
 dunt. Solvit itaque Deus onagri vincula, quando
 ab electi uniuersusque animo, infirmarum cogita-
 tionum nodos rumpit, & propitius dissipat omne
 quod illectam mentem ligabat. Sequitur: [*Cui dedi*
in solitudine domum, & tabernacula eius in ter-
ra saluginis.] Hoc loco pro solitudine corporis de-
 bemus intelligere solitudinem cordis. Quid enim
 prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis?
 Qui enim corpore remotus vivit, sed tumultibus
 conversationis humanæ, terrenorum desideriorum
 cogitationibus se inserit, non est in solitudine.
 Si verò prematur aliquis corporaliter popularibus
 turbis, & tamen nullos curarum secularium tumultus
 in corde patiatur, non est in urbe. Itaque bene
 conversantibus primùm solitudo mentis tribuitur,
 ut exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum
 desideriorum premant: ut ebullientes ab infimis
 curas cordis per superni gratiam restringant amoris;
 omnesque motus importunè se offerentium leuium
 cogitationum, quasi quasdam circumvolantes
 muscas ab oculis mentis abigant manu gravitatis;
 & quoddam sibi cum Domino intra se secreta
 querant, ubi cum illo exteriori cessante strepitu,
 per interna desideria silenter loquantur. De hoc
 secreto cordis aliàs dictum est: *Factum est silentium*
 24. *in celo, quasi dimidia hora.* Celum quippe ecclesia
 Apoc. 8. vocatur electorum, quæ ad æterna & sublimia
 dum per sublevationem contemplationis intendit,
 surgentes ab infimis cogitationum tumultus premit,
 atque intra se Deo quoddam silentium facit. Quod
 quidem silentium contemplationis, quia in hac vita
 non potest esse perfectum, factum dimidiâ horâ dicitur.
 Nolenti quippe animo dum cogitationum tumultuosi
 se strepitus ingerunt, etiam sublimibus intendentem,
 rursus ad respicienda terrena cordis oculum
 violenter trahunt. Unde scriptum est:
 Sep. 9. d. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam &*
deprimi terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.
 Bene ergo factum hoc silentium non integrâ,
 sed dimidiâ horâ describitur: quia hîc contemplatio
 nequaquam perficitur, quamvis ardentem in hoc
 Ezech. 40. 4. *Quod etiam per Ezechielem prophetam congruenter*
exprimitur, qui pro mensura civitatis in monte condita,
in manu viri calamum sex cubitorum & palmi,
se vidisse testatur. In monte quippe electorum ecclesia sita est,
quia fundata in infimis desiderijs non est. Quid autem per cubitum,
nisi operatio; quid per senarium numerum, nisi perfectio
operationis ostenditur; quia & sexto die cuncta opera
Domini explese memoratur? Quid ergo super sex cubitos
palmus insinuat, nisi contemplationis vim, quæ jam initia
æternæ & septimæ quietis demonstrat? Quia enim æternorum
contemplatio hîc minimè perficitur, mensura septimi cubiti
non expletur. Electorum itaque ecclesia, quia cuncta quæ
operanda sunt, perficit, in sex cubitis sese in monte posita
civitas ostendit. Quia verò hîc adhuc sola initia
contemplationis inspicit, de septimo cubito non nisi palmum
tangit. Sciendum verò est, quia nequaquam culmen
contemplationis attingimus, si non ab exterioris curæ
oppressione cessemus. Nequaquam nosmetipsos intuemur,
ut sciamus aliud in nobis esse rationale quod regit,
aliud animale quod regitur, nisi ad secretum huius
silentij recurrentes, ab omni exteriori perturbata.
 S. Greg. Tom. I.

tione sopiamur. Quod silentium nostrum bene
 etiam Adam dormiens figuravit, de cuius mox la-
 tere mulier processit: quia quisquis ad interiora in-
 telligenda rapitur, à rebus visibilibus oculis claud-
 dit: & tunc in semetipso vel quæ præesse viriliter de-
 beant, vel quæ subesse possint infirma distinguit:
 ut aliud in illo sit quod regere valeat tamquam vir,
 aliud tamquam femina quod regatur. In hoc itaque
 silentio cordis, dum per contemplationem interiorum
 vigilamus, exteriorum quasi obdormiscimus. Quia ergo
 remoti viri, id est, à desideriis carnalibus alieni,
 hoc silentium mentis inhabitant, huic onagro
 Dominus in solitudine domum dedit, ut turba de-
 sideriorum temporalium non prematur. Sequitur:
 [*Et tabernacula eius in terra saluginis.*] Salsugo
 25. accendere sitim solet. Et quia sancti viri quamdiu
 in huius vitæ tabernaculis degunt, ad supernam patriam
 desiderij sui quotidianis æstibus accenduntur, in terra
 saluginis tabernacula habere perhibentur. Incessanter
 quippe accenduntur ut sitiant, sitiunt ut fatiantur;
 sicut scriptum est: *Beati qui esuriunt & Matt. 5. sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Sequitur:
 [*Contemnit multitudinem civitatis.*] Multitudinem
 civitatis contemneri, est humana conversationis
 prava studia devitare, ut jam non libeat terrenorum
 hominum, qui præ abundantia iniquitatis multi sunt,
 perditos mores imitari. Cum paucis namque ingredi
 angustam portam desiderant; & non cum multis lata
 itinera ingredi appetunt, quæ ad interitum ducunt.
 Solerter quippe à quo & ad quid sunt creati, conspiciunt:
 & recta consideratione acceptæ imaginis, sequi vulgi
 multitudinem dedignantur. Unde & sponsi voce
 sponsæ in Canticis canticorum dicitur: *Nisi cognoveris*
 Cant. 5. *te, ô pulchra inter mulieres, egredere & abi post*
vestigia gregum, & pasce hœdos tuos. Semetipsam
 namque ea quæ est pulchra inter mulieres, cognoscit,
 quando electa quæque anima etiam inter peccantes
 posita, quia ad auctoris sui imaginem ac similitudinem
 sit condita meminit, & juxta perceptæ similitudinis
 ordinem incedit. Quæ si se non cognoscit, egreditur:
 quia à secreto sui cordis expulsa, in exterioribus
 concupiscentiis dissipatur. Egressa verò abit post
 vestigia gregum, quia sua interna deferens, ad
 latam videlicet viam ducitur, & sequitur exempla
 populorum. Nec jam agnos, sed hœdos pascit: quia
 non innocias cogitationes mentis, sed nutritive
 pravos motus carnis intendit. Quia ergo electus
 quisque ac continens abire post gregum vestigia
 despicit, dicatur rectè: [*Contemnit multitudinem civitatis.*]
 Ubi & aptè subjungitur.

Quod viri abstinentes, ventris garritus non audiunt, sed gula flammam, quæ si nutriatur, omnem virtutum messem exurit, studiosè restringunt: scientes quod Nabuchodonosor vincente, princeps cocorum Hierusalem muros destruxerit.

CAPUT XIII.

[*Clamorem exactoris non audit.*] Quis intelligi
 exactor alius, nisi diabolus potest, qui semel in paradiso
 homini malæ persuasionis nummum contulit, & quotidie
 ab eo huius debiti exigere reatum quatit? Huius exactoris
 sermo, est malæ suggestionis inchoatio. Huius exactoris
 clamor, est jam non levis, sed violenta tentatio. Hic
 exactor clamat, cum fortiter tentat. Clamorem ergo
 exactoris non audire, est violentis tentationum motibus
 minimè consentire. Audiret enim, si ea quæ suggerit,
 faceret. Sed cum perversa agere despicit, rectè dicitur:
 [*Clamorem exactoris non audit.*] Nonnulli verò hoc
 loco per exactorem intelligi ventrem volunt. Iple namque
 à nobis quoddam debitum exigit; quia quotidianum fructum
 26. K x x

sibi humani laboris impendi etiam per naturam querit. Abstinētes igitur viri, qui hoc loco onagri vocabulo figurantur, dum violenter gulæ desideria reprimunt, quasi clamantis exactoris verba contemunt. Sed cum continenti viro contra innumera vitia multa virtutum certamina suppetant, cur sub exactoris clamore contempto, de solo hic ventre dicitur quod ejus impetum impulsūque restringat, nisi quod nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam ventris concupiscentiam, carnis incentiva devicerit? Neque enim ad conflictum spiritualis agnis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gulæ videlicet appetitus edomatur: quia si non ea quæ nobis sunt viciniora, prosternimus, nimirum inaniter ad ea quæ longius sunt, impugnanda transimus. Incassum namque contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra ipsa urbis mœnia civis insidians habetur. Mens quoque ipsa certantis sub gravi confusionis dedecore à spiritualis certaminis congressione repellitur, quando infirma in carnis prælio, gulæ gladiis confossa superatur. Nam cum se parvis prosterne conspicit, confligere majoribus erubescit. Nonnulli verò ordinem certaminis ignorantes, edomare gulam negligunt, & jam ad spiritualia bella confurgunt. Qui aliquando multa etiam, quæ magnæ sunt fortitudinis, faciunt: sed dominante gulæ vitio, per carnis illecebram omne quod fortiter egerint, perdunt: & dum venter non restringitur, per carnis concupiscentiam simul cunctæ virtutes obruuntur. Unde & de Nabuchodonosor vincente scribitur: Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem. Quid enim per muros Hierusalem significans Scriptura exprimit, nisi virtutes animæ, quæ ad pacis visionem tendit? Aut quis cocorum princeps, nisi venter accipitur, cui diligentissima à coquentibus cura servitur? Muros igitur Hierusalem princeps cocorum destruit, quia virtutes animæ dum non restringitur venter, perdit. Hinc est quod Paulus contra Hierusalem mœnia decertanti vires cocorum principi subtrahebat, cum diceret:

1. Cor. 9. *Castigo corpus meum, & servituti subjicio: ne forte aliis predicans, ipse reprobus efficiar.* Hinc etiam præmisit, dicens: *Sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans.* Quia cum carnem restringimus, ipsis abstinentiæ nostræ ictibus non aërem, sed immundos spiritus verberamus: & cum hoc quod est intra nos, subjicimus, extra positus adversariis * pugnas damus. Hinc est quod cum rex Babylonis succendi fornacem jubet naphthæ, stuppæ, picis & malleoli ministrari congeriem præcepit: sed tamen abstinentes pueros hoc igne minimè consumit: quia antiquus hostis licet in numeras ciborum concupiscentias nostris obtutibus opponat, quibus libidinis ignis crescat; bonis tamen mentibus superni Spiritus gratia infibilar, ut à carnalis concupiscentiæ æstibus illæse perdurent: ut etsi usque ad tentationem cordis flamma ardeat, usque ad consensum tentatio non exurat. Sciendum præterea est, quia quinque nos modis gulæ vitium tentat. Aliquando namque indigentia tempora prævenit: aliquando verò tempus non prævenit, sed cibos lautiores querit: aliquando qualibet quæ sumenda sint, præparari accuratius expetit: aliquando autem & qualitati ciborum & tempori congruit, sed in ipsa quantitate sumendi mensuram moderatæ refectiois excedit. Nonnumquam verò & abjectus est quod desiderat: & tamen ipso æstu immensi desiderij deterius peccat. Mortis quippe sententiam patris ore Jonathas meruit; quia in gustu mellis constitutum edendi tempus antecessit. Et ex Ægypto populus eductus, in eremo occu-

27. De cons. d. 1. c. Quinque mo. d. 11.
De Juni 2. l. 1. m. a. 1. Reg. 14. Num. 11. g

buit; quia despecto manna, cibos carniū petiit, quos lautiores putavit. Et prima filiorum Heli culpa suborta est, quod ex eorum voto sacerdotis puer non antiquo more coctas vellet de sacrificio carnes accipere, sed crudas quæreret, quas accuratius exhiberet. Et cum ad Hierusalem dicitur: *Hæc fuit iniquitas Sodome sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia: apertè ostenditur, quod idcirco salutem perdidit, quia cum superbiæ vitio mensuram moderatæ refectiois excessit. Et primogenitorum gloriam Esau amisit, quia magno æstu desiderij vile cibum, scilicet lenticulam concupivit: quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret indicavit. Neque enim cibum, sed appetitum in vitio est. Unde & lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus, & abjectiores non sine reatu conscientia degustamus. Hic quippe quem diximus, Esau, primatum per lenticulam quem diximus, Esau, primatum per lenticulam perdidit: & Elias in eremo per virtutem spiritus, carnes edendo servavit. Unde & antiquus hostis, quia non cibum, sed cibi concupiscentiam esse causam damnationis intelligit; & primum sibi hominem non carne, sed pomo subdidit, & secundum non carne, sed pane tentavit. Hinc est quod plerumque Adam culpa committitur, etiam cum abjecta & vilia sumuntur. Neque enim Adam solus ut à vitio se pomo suspenderet, præceptum prohibitionis accepit. Nam cum alimenta quædam salutis nostræ Deus contraria indicat, ab his nos quasi per sententiam vetat. Et dum concupiscentes noxia attingimus; profecto quid aliud, quam vitia degustamus? Ea itaque sumenda sunt, quæ naturæ necessitas quærunt, & non quæ edendi libido suggerit.*

Quod summa discretionis moderandum sit, ut non carnem quis, sed vitia carnis occidat: & sic parcat civi, ut eum hostem non nutriat.

CAPUT XIV.

SED magnus discretionis labor est huic exactori & aliquid impendere, & aliquid denegare: & non dando gulam restringere, & dando naturam nutrire. Quæ fortasse discretio subinfertur, cum dicitur: [*Clamorem exactoris non audit.*] Sermo namque hujus exactoris, est necessaria postulatio naturæ. Clamor verò ejus, est mensuram necessitatis transiens appetitus gulæ. Hic itaque onager exactoris hujus sermonem audit, clamorem non audit: quia discretus vir ac continens & usque ad temperandam necessitatem ventrem reficit, & à voluptate restringit. Sciendum verò est, quia sic voluptas sub necessitate se palliat, ut vix eam perfectus quisque discernat. Nam dum solvi debitum necessitas petit, voluptas explere desiderium suppetit: & tantò gula securius in præceptum rapit, quantò sub honesto nomine necessitatis explenda se contegit. Sæpe autem in ipsa edendi via furtivè adjuncta voluptas subsequitur: nonnumquam verò impudenter libera etiam prære conatur. Facile autem est deprehendere, cum voluptas ejus necessitatem prævenit: sed valde est difficile discernere, cum in ipso esu necessario se occulta subjungit. Nam quia præcuntem naturæ appetitum sequitur, quasi à tergo veniens tardius videtur. Eo enim tempore quo necessitati debitum solvitur, quia per esum voluptas necessitati miscetur, quid necessitas petat, & quid, sicut dictum est, voluptas suppetat, ignoratur. Sæpe verò & discernimus: & quia utramque sibi conjunctam novimus, in hoc quod extra metas rapimur, liberè reficiendo fallimur: & dum sibi mens ex necessitate blâditur, ex voluntate decipitur. Scriptū quippe est:

* al. volu. taic

S. GREGORII TOM.

Rom. 13. *Carnis curam ne feceritis in desideris. Quæ igitur* A fieri in desiderio prohibetur, in necessitate conceditur. Sed sæpe dum incaute necessitati condescendimus, desideriiis deservimus. Nonnumquam verò dam desideriiis immoderatiùs obviare nitimur, necessitatis miserias augetur. Sic enim necesse est ut *artem quisque continentia teneat, quatenus non carnem, sed vitia carnis occidat. Nam plerumque dum plus iusto caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur; ut ad orationem quoque vel prædicationem non sufficiat, dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat. Ad iurorem quippe habemus intentionis internæ, hunc hominem quem exterius gestamus: & ipsi insunt motum lascivie, ipsi effectus supererunt operationis bonæ. Sæpe verò dum in illo hostem insequimur, etiam quem diligimus, trucidamus: & sæpe dum quasi concivi parcimus, ad prælium hostem nutrimus. Eisdem namque alimentis vitia superbiunt, quibus nutritæ virtutes vivunt. Et cum virtus alitur, plerumque vires vitii augentur. Cum verò immensa continentia vitiorum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat. Unde necesse est ut interior homo noster æquus quidam arbiter præsideat inter se, & eum quem exterius gestat: quatenus ei homo suus exterior & semper ad debitum ministerium servare sufficiat, & numquam superbe libera cervice contradicat: nec moveat si quid suggerendo submurmurat, dummodo eum semper superposita calce dominationis premat. Sicque fit, ut dum repressa vitia reniti quidem nobis patimur, & tamen hæc nobiscum congregari ex æquo prohibemus, C nec vitia contra virtutem prævaleant, nec rursus virtus cum vitiorum omnimoda extinctione succumbat. Quia in re sola elatio funditus non extinguitur: quia quamvis victoria serviat, ad edomandam tamen cogitationum superbiam continua nobis pugna servatur. Unde bene hic, quia unusquisque vir continens & debita necessitati congruit, & violentæ voluptati contradicit, voce Dominica dicitur: [*Clamorem exactoris non audit.*] Quia autem discretus vir eò ad intelligenda superiora se elevat, quò in se carnis incentiva castigat; rectè post contemptum exactoris clamorem subditur.

Quòd viri sancti incentivis carnis jejuniorum virtute extinctis, celesti dulcedine pascantur.

CAPUT XV.

Circumspicit montes pascua sua. Montes pascuæ, sunt altæ contemplationes internæ refectiois. Sancti enim viri quantò magis se exterius despiciendo deiciunt, tantò amplius interius revelationum contemplatione pascuntur. Unde scriptum est: *Ascensus in corde eius disposuit in convallis lacrymarum:* quia quos exterius in fletu continet convallis humilitatis, eos exterius sublevat ascensus contemplationis. Montes etiam pascuæ, sunt sublimes virtutes Angelorum. Quæ idcirco hinc nos ministrando & adjuvando resciant, quia illic interno contemplationis rore pinguescunt. Quæ quia largiente Deo in omni nos certamine protegunt, rectè circumspici dicuntur. Undique enim nobis adesse circumspicimus, quorum defensione contra adversarios ex omni latere munimur. Possunt adhuc montes pascuæ accipi altæ sententiæ Scripturæ *Ps. 103. b* sacra, de quibus per Psalmistam dicitur: *Montes excelsum cervis:* quia hi qui jam dare contemplationis saltus noverunt, alios sententiarum divinarum vertices, quasi cacumina montium, ascendunt: ad quæ profectò cacumina quia infirmi pervenire non valent, rectè illic subditur: *Petra refugium erinacis:* quia videlicet invalidos non sublimiter intelligentia S. Greg. Tom. I.

exerceat, sed sola in Christo fides humiliter continet. Sequitur: [*Virentia quæque perquirunt.*] Arentia quippe sunt omnia, quæ temporaliter condita, venturo sine à iucunditate vitæ præsentis quasi æstivo sole siccantur. Virentia autem sunt vocata, quæ nulla temporalitate marcescunt. Huic ergo onagro virentia perquirere, est sancto unicuique viro defectis rebus transitoriis, in æternum mansura desiderare. Cuncta verò hæc, quæ de onagro dicta sunt, intelligi etiam & aliter possunt. Quæ repetito superiori versu exponimus, ut lectoris iudicio quod eligendum crediderit, relinquamus. Igitur postquam prædicatorum dispensatio sub cervarum prætextu descripta est, ut ostenderetur per quem hæc eadem virtus prædicationis datur, illico commemoratio de Dominica incarnatione subnectitur, ut dicatur: [*Quis dimisit onagram liberum?*] Nec indignum quis iudicet per tale animal incarnatum Dominum posse figurari; dum constat omnibus, quia per significationem quamdam in Scriptura sacra & vermis & scabæus ponatur; sicut scriptum est: *Ego autem sum vermis, & non homo.* Et sicut apud *Ps. 21. a* Septuaginta interpretes per Prophetam dicitur: *Scarabæus de ligno clamavit.* Cum ergo nominatis *Habac.* rebus tam abjectis & vilibus figuratur, quid de illo contumeliosè dicitur, de quo constat quòd propriè nihil dicatur? Vocatur etenim agnus, sed propter innocentiam. Vocatur leo, sed propter potentiam. Aliquando etiam serpenti comparatur, sed propter sapientiam. Atque ideo per hæc omnia dici figuratè potest, quia de his omnibus credi aliquid essentialiter non potest. Si enim unum horum quodlibet essentialiter existeret, alterum jam dici non posset. Nam si agnus propriè diceretur, leo jam vocari non poterat. Si leo propriè diceretur, per serpente signari non posset. Sed hæc in illo omnia dicimus tantò latius in figura, quantò longius ab essentia. Potest ergo onager incarnatum Dominum designare. Agreste quippe animal est onager. Et quia incarnatus Dominus Gentilitati magis, quam Judææ profuit, animale corpus assumens, quasi non in domum, sed potiùs in agrum venit. De quo agro Gentilitatis per Psalmistam dicitur: *Species agri mecum est.* Incarnatus itaque Dominus *Ps. 49. b* qui in forma Dei æqualis est Patri, in forma servi *Phil. 2. a* minor est Patre, quia minor est etiam seipso. Dicitur ergo à Patre de Filio secundum formam servi: D [*Quis dimisit onagram liberum, & vincula eius quis solvit?*] Omnis quippe qui peccat, servus est peccati. *Iou. 8. d* Et quia incarnatus Dominus particeps nostræ factus est naturæ, non culpe, liber dimissus dicitur, quia sub peccati dominio non tenetur. De quo aliàs scriptum est: *Inter mortuos liber.* Dimissus dicitur, quia naturam nostram suscipiens, iniquitatis iugo nullo modo tenetur. Quem quamvis macula culpæ nostræ non attigit, passio tamen nostræ mortalitatis astrinxit. Unde & postquam liber dimissus dicitur, rectè de illo adiungitur: [*Et vincula eius quis solvit?*] Vincula quippe eius tunc soluta sunt, cum infirmitates passionis illius in resurrectionis sunt gloriam commutata. Quasi quædam vincula Dominus habuit ea, quæ nos nequitia merito patimur, nostræ mortalitatis infirma, quibus & usque ad mortem sponte ligari se voluit, & quæ per resurrectionem mirabiliter solvit. Esurire enim, sitire, lassescere, teneri, flagellari, crucifigi, nostræ mortalitatis vinculum fuit. Sed cum expleta morte velum templi rumpetur, scinderentur petra, monumenta panderentur, inferni claustra patefcerent; quid aliud tot argumentis tantæ virtutis ostenditur, nisi quòd illa infirmitatis nostræ vincula solvabantur, ut is qui ad suscipiendam servi formam venerat, in ipsa servi forma ab inferni vinculis absolutus, ad cælum etiam cum membris liber rediret? De quibus eius vinculis Petrus Apostolus attestatur dicens: K k x ij

Quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, A
juxta quod impossibile erat illum teneri ab eo. Et quia
post mortem suam atque resurrectionem ad gratiam
fidei Gentilitatem vocare dignatus est, postquam
dicta sunt soluta ejus vincula, apte subjungitur:
[Cui dedi in solitudine domum, & tabernaculum
ejus in terra saluginis.] In Gentilitate enim in qua
 patriarcha non fuit, propheta non fuit; quia ad in-
 telligendum Deum, qui ratione uteretur non fuit,
 homo p̄ne non fuit. De hac solitudine per Elaiam
 dicitur: *Lerabitur deserta & inuia, & exulabit soli-*
 tudine, & florebit quasi lilium. Et rursus de Ecclesia
 dicitur: *Ponet desertum ejus quasi delicias, & solitudi-*
 nem ejus quasi hortum Domini. Terra verò saluginis
 hæc eadem solitudo repetita est, quæ priusquam
 veram Dei sapientiam cognosceret, saluginem pro-
 tulerat: quia nulla viriditate boni intellectus
 proferens, perversa sapiebat. Domum ergo in soli-
 tudine & tabernaculum in terra saluginis accepit;
 quia incarnatus pro hominibus Deus, derelicta Ju-
 daea, Gentilitatis corda possedit. Unde ei Patris
 voce per Prophetam dicitur: *Postula à me, & dabo*
tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam
terminos terra. Qui juxta hoc quòd Deus est, cum
 Patre dat omnia: juxta hoc verò quòd homo est, à
 Patre accipit omnia, sicut scriptum est: *Potestatem*
dedit ei & judicium facere, quia filius hominis est.
 Et rursus scriptum est: *Sciens quia omnia dedit ei*
Pater in manus. Vel sicut ipse dicit: Omne quod dat
mibi Pater, ad me veniet. Jam verò si quaeritur quid
 inter domum ac tabernaculum distet: domus in ha-
 bitatione est, tabernaculum in itinere. Corda ita-
 que Gentilium quasi quædam tabernacula habuit
 veniendo, sed ea per justitiam firmans, domum
 fecit habitando. Et quia eorum vitam ad quos ven-
 nerat, imitari despexit, rectè subjungitur: *[Con-*
temnit multitudinem civitatis.] Id est, mores des-
 picit humanæ conversationis. Homo quippe inter
 homines factus, usum tenere hominum noluit. Id-
 circo namque inter nos homo factus est, ut non so-
 lum nos sanguine fuso redimeret, sed etiam ostenso
 exemplo commutaret. In conversatione igitur no-
 stra & veniendo alia invenit, & vivendo alia do-
 cuit. Studebant enim omnes superba Adam stirpe
 progeniti, prospera vite præsentis appetere, adver-
 sa devitare, opprobria fugere, gloriam sequi. Venit
 inter eos Dominus incarnatus adversa appetens,
 prospera spernens, opprobria amplectens, gloriam
 fugiens. Nam cum Judæi illum regem sibi consti-
 tuere voluissent, fieri rex refugit. Cum verò eum
 interficere molirentur, sponte ad crucis patibulum
 venit. Fugit ergo quod omnes appetunt, appetiit
 quod omnes fugiunt. Sed cum fugit quod omnes
 appetunt, appetiit quod omnes fugiunt, fecit quod
 omnes mirarentur, ut & mortuus ipse resurgeret,
 & morte sua alios de morte resuscitaret. Duæ qui-
 pe vite sunt hominis in corpore consistentis, una
 ante mortem, alia post resurrectionem: quarum
 unam omnes agendo noverant, alteram nesciebant;
 & humanum genus soli huic quam noverat, inten-
 debat. Venit per carnem Dominus, & dum susce-
 pit unam, alteram demonstravit. Dum hanc nobis
 cognitam suscepit, illam quæ nobis est incognita,
 ostendit. Moriendo quippe vitam exercuit quam re-
 nemus, resurgendo aperuit quam quæramus: exem-
 plo suo nos docens, quòd hæc vita quam ante mor-
 tem ducimus, non propter se amanda sit, sed prop-
 ter alteram toleranda. Quia ergo nova conversatio-
 ne usus inter homines, mores Babylonie secutus
 non est, bene de eo scriptum est: *[Contemnit mul-*
titudinem civitatis.] Vel certè quòd multos per spa-
 tiosam viam vagantes deseruit, & per angusta gra-
 dientes paucos elegit. Multitudinem namque civi-
 tatis contemnere, est humani generis partem quæ
 latam viam ingreditur, quæ & pro abundantia ini-

quitatis multa est, à regni sui forte reprobare.
 Sequitur: *[Clamorem exactoris non audit.]* Sicut
 supra dictum est, quis hoc loco exactor accipi
 nisi diabolus potest? Qui malè suadendo spem
 contulit immortalitatis, sed decipiendo exigit tri-
 butum mortis: qui suadendo intulit culpam, se-
 viendo exigit pœnam. Hujus exactoris sermo, est
 ante mortem hominis astuta persuasio: clamor verò
 ejus, est violenta jam rapina post mortem.
 Quos enim ante mortem latenter intercipit, hos
 ad supplicij sui consortium post mortem violenter
 rapit. Sed quia ad mortem veniens Dominus,
 hujus exactoris violentos impetus non expavit,
 sicut ipse ait: *Venit enim princeps huius mundi,*
& in me non habet quidquam; bene dicitur: *Clamorem exactoris non audit.* Venit quippe ad eum
 exactor humani generis, quia illum hominem vi-
 dit. Sed quem infirmitate defectum hominem
 credidit, virtute supra hominem sensit.

*Quid sit quòd Laban idola apud Jacob
 posita non reperit.*

CAPUT XVI.

Hujus nimirum exactoris typum Laban te-
 nuit, quando cum furore veniens, sua apud
 Jacob idola requisivit. Laban quippe interpreta-
 tur dealbatio. Dealbatio autem non inconvenien-
 ter diabolus accipitur: qui cum sit tenebrosus ex
 merito, transfiguratur se in angelum lucis. Huic
 servivit Jacob, id est, ex parte reprobatorum Judæi-
 cus populus, cujus ex carne incarnatus Dominus
 venit. Potest etiam per Laban mundus hic expri-
 mi, qui cum furore Jacob persequitur, quia cle-
 ctos quosque qui Redemptoris nostri membra sunt,
 persequendo opprimere conatur. Hujus filiam,
 id est, sive mundi, sive diaboli, Jacob abstulit,
 cum sibi Christum Ecclesiam ex Gentilitate con-
 junxit. Quam & de domo patris abstrahit, quia
 ei per Prophetam dicit: *Obliviscere populum tuum,*
& domum patris tui. Quid verò in idolis, nisi
avaritia designatur? Unde per Paulum dicitur:
Et avaritia, quæ est idolorum servitium. Laban
 ergo veniens apud Jacob idola non invenit, quia
 ostensis mundi thesauris, diabolus in Redemp-
 tore nostro vestigia concupiscentiæ terrenæ non
 reperit. Sed quæ Jacob non habuit, ea Rachel se-
 dendo cooperuit. Per Rachel quippe, quæ & ovis
 dicitur, Ecclesia figuratur. Sedere autem, est hu-
 militatem pœnitentiæ appetere, sicut scriptum est:
Surgite postquam sederitis, Rachel ergo idola se-
dendo operuit; quia sancta Ecclesia Christum se-
quens, terrenæ concupiscentiæ vitia pœnitendo
textit. De hac cooperatione victorum per Psalmi-
stam dicitur: Beati quorum remissa sunt iniquita-
tes, & quorum repta sunt peccata. Nos igitur
 Rachel illa signavit, qui idola sedendo premimus,
 si culpas avaritiæ pœnitentiæ damnamus. Quæ
 utique avaritia illis non solet evenire, qui in via
 Domini viriliter currunt, quibus dicitur: *Virili-*
ter agite, & confortetur cor vestrum: sed his ma-
 ximè qui quasi effeminato gressu gradientes, per
 blandimenta sæculi resolvuntur. Unde & illic ejus-
 dem Rachelis hæc verba sunt: *Iuxta consuetudi-*
nem feminarum nunc accidit mihi. Apud Jacob
 ergo idola Laban non reperit; quia exactor cal-
 lidus quid in Redemptore nostro reprehenderet,
 non invenit. De quo exactore Redemptori nostro
 Gentilitatem ab ejus dominio liberanti per Pro-
 phetam dicitur: *Ingum oneris ejus, & vir-*
gam humeri ejus, & sceptrum exactoris ejus super-
vasti, sicut in die Madian. Eripiens quippe Gen-
 tilitatem Dominus, superavit jugum oneris ejus,
 cum eam adventu suo ab illa dæmoniaca tyran-
 nidis servitute liberavit. Superavit virgam hume-

Esai. 33.
 Esai. 5.

Pf. 2. b

Joan. 5. e

Joan. 23.

Joan. 6. d

Joan. 6. b

Joan. 18.

23.

Matt.
 7. b

S.
 GREGORII
 TOM

ri ejus, cum percussione illius, quæ ex perverso opere graviter deprimebat, ab humano genere redempto compescuit. Superavit sceptrum exactoris ejus, cum regnum ejusdem diaboli, qui pro pestifera perpetracione vitiorum exigere consueverat debita tributa pœnarum, de fidelium corde destruxit.

Quid sit quod Gedeon contra Madian dimicavit, per præceptum Domini quoscumque flexis genibus ad bibendum aquas haurire conspexit, respulit à constituto: eos vero, qui stantes manibus aquas quasi canes lambebant, tubis & lampadibus & lagenis armavit.

CAPUT XVII.

SED quomodo hæc acta sunt audiamus. Sub-
 junctum est illico: *Sicut in die Madian.* Non
 abs re arbitror, si hoc Madianitarum bellum quod
 in comparacione adventus Dominici à Propheta vi-
 gilanter illatum est, aliquando latius disseramus. In
 libro quippe Judicum, Gedeon contra Madianitas
 dimicasse describitur. Is cum exercitus multitudi-
 nem ad bella produceret, divina illi admonitione
 præceptum est, ut ad fluvium veniens, omnes quos
 flexis genibus aquas haurire conspiceret, à bello-
 rum conflictu removeret. Actumque est, ut tre-
 centi viri tantummodo, qui stantes manibus aquas
 hauerant, remanerent. Cum his ad prælium per-
 git, eosque non armis, sed tubis, lampadibus &
 lagenis armavit. Nam sicut illic scriptum est: *Ac-
 census lampades miserunt intra lagunculas: & tu-
 bas in dextra, lagenas autem in sinistra tenuerunt:
 & ad hostes suos cominus venientes, cecinerunt
 tubis, confregerunt lagunculas, lampades aperue-
 runt: & hinc tubarum sonitu, illinc lampadum corus-
 catione terris hostes, sunt in fugam conversi.* Quid
 hoc est, quod tale bellum per Prophetam ad me-
 dium adducitur, & adventui Redemptoris nostri
 istius pugnae victoria comparatur? An indicare
 Prophetam nobis studuit, quod adventum Redemp-
 toris nostri contra diabolum illa sub Gedeon duce
 pugnae victoria designavit? Talia illic nimi-
 rum acta sunt, quæ quantò magis usum pugnan-
 di transeunt, tantò amplius à prophetandi my-
 sterio non recedunt. Quis enim unquam cum la-
 genis & lampadibus ad prælium venit? Quis con-
 tra arma veniens, arma deseruit? Ridicula no-
 bis hæc profectò fuerant, si terribilia hostibus
 non fuissent. Sed victoria ipsa testante didicimus,
 ne parva hæc quæ facta sunt, perpendamus. Ge-
 deon itaque ad prælium veniens, Redemptoris
 nostri signat adventum; de quo scriptum est:
*Tollite portas principes vestras, & elevamini
 porte æternales, & introibit rex gloria. Quis est
 iste rex gloria? Dominus fortis & potens, Domi-
 nus potens in prælio.* Hic Redemptorem nostrum
 non solum opere, sed etiam nomine prophetavit.
 Gedeon namque interpretatur, circumiens in ute-
 ro. Dominus enim noster per majestatis poten-
 tiam omnia complectitur, & tamen per dispen-
 sationis gratiam intra uterum Virginis humanita-
 tem sumens venit. Quis est ergo circumiens in
 utero, nisi omnipotens Deus sua dispensacione
 nos redimens, divinitate cuncta complectens, &
 humanitatem intra uterum sumens? In quo utero
 & incarnatus est, & clausus non est: quia & in-
 tra uterum fuit per infirmitatis substantiam, &
 extra mundum per potentiam majestatis. Madian
 verò interpretatur, de judicio. Ut enim hostes
 ejus repellendi destruendique essent, non de vitio
 repellentis, sed de judicio justè judicantis fuit.
 Et idcirco de judicio vocantur; quia alieni à gra-
 tia Redemptoris, justè damnationis meritum etiam
 in vocabulo nominis trahunt. Contra hos Ge-

deon cum trecentis pergit ad prælium. Solet in
 centenario numero plenitudo perfectiõis intelli-
 gi. Quid ergo per ter ductum centenarium nu-
 merum designatur, nisi perfecta cognitio Trini-
 tatis? Cum his quippe Dominus noster adversa-
 rios fidei destruit: cum his ad prædicacionis bella
 descendit, qui possunt divina cognoscere; qui
 sciunt de Trinitate, quæ Deus est, perfecta sen-
 tire. Notandum verò est, quia iste trecentorum
 numerus in Tau littera continetur, quæ crucis
 speciem tenet. Cui si super transversam lineam id
 quod in cruce eminet, adderetur, non jam cru-
 cis species; sed ipsa crux esset. Quia ergo iste tre-
 centorum numerus in Tau littera continetur,
 & per Tau litteram, sicut diximus, species cru-
 cis ostenditur; non immeritò in his trecentis Ge-
 deonem sequentibus illi designati sunt, quibus di-
 ctum est: *Si quis vult post me venire, abneget se-
 metipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.*
 Qui sequentes Dominum tantò verius crucem tol-
 lunt, quantò acrius & se edomant, & erga pro-
 ximos suos charitatis compassione cruciantur. Un-
 de & per Ezechielem prophetam dicitur: *Signa Tau
 super frontes virorum gentium & dolenti-
 um.* Vel certè in his trecentis, qui in Tau litte-
 ra continentur, hoc exprimitur, quod ferrum ho-
 stium crucis ligno superetur. Ductique sunt ad
 fluvium, ut aquas biberent, & quicumque aquas
 flexis genibus hauerunt, à bellica intentione re-
 mori sunt. Aquis namque, doctrina sapientiæ,
 stante autem genu, recta operatio designatur.
 Qui ergo dum aquas bibunt, genuflexisse perhi-
 bentur; à bellorum certamine prohibiti recesserunt:
 quia cum illis Christus contra hostes fidei
 pergit ad prælium, qui cum doctrina fluente hau-
 riunt, rectitudinem operum non inflectunt. Omnes
 quippe tunc bibisse aquam, sed non omnes recto
 genu steriles narrati sunt. Reprobatique sunt, qui
 genua, dum aquas biberent, inflexerunt: quia at-
 testante Apostolo, *non auditores legis iusti sunt
 apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.* Quia
 enim, ut diximus; dissolutio operum in ipsa ge-
 nium incurvatione signatur, rectè rursum per
 Paulum dicitur: *Remissas manus & dissoluta genua
 erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris.*
 Hi ergo Christo duce ad bellum * procedunt:
 qui hoc quod ore annunciant, opere ostendunt,
 qui fluente doctrina spiritualiter hauriunt, nec
 tamen in pravis operibus inflectuntur carnaliter,
 quia sicut scriptum est: *Non est speciosa laus in
 ore peccatoris.* Itum ergo est ad prælium cum tu-
 bis, cum lampadibus, cum lagenis. Inuitatus
 iste, ut diximus, fuit ordo præliandi. Cecinerunt
 tubis, & sinistris lagenæ tenebantur: intra lage-
 nas autem sunt missæ lampades; contractis verò
 lagenis lampades ostensæ sunt, quarum coruscante
 luce, hostes territi in fugam vertuntur. Desig-
 natur itaque in tubis clamor prædicantium: in
 lampadibus, claritas miraculorum: in lagenis,
 fragilitas corporum. Tales quippe secum dux nos-
 ter ad prædicacionis prælium duxit, qui despecta
 salute corporum, hostes suos moriendo proster-
 nerent, eorumque gladios non armis, non gla-
 diis, sed patientia superarent. Armati enim vene-
 runt sub duce suo ad prælium Martyres nostri;
 sed tubis, sed lagenis, sed lampadibus. Qui so-
 nuerunt tubis, dum prædicant; confregerunt la-
 genas, dum solvenda in passione sua corpora ho-
 stilibus gladiis supponunt; resplenderunt lam-
 padibus, dum post solutionem corporum, mira-
 culis coruscaverunt. Moxque hostes in fugam
 conversi sunt; quia dum mortuorum Martyrum
 corpora miraculis coruscare conspiciunt, luce ve-
 ritatis fracti, quod impugnaverunt, crediderunt.
 Cecinerunt ergo tubis, ut lagenæ frangerentur:

K k k iij

lagenae fractae sunt, ut lampades apparent: apparuerunt lampades, ut hostes in fugam verterentur: id est, praedicaverunt Martyres, donec eorum corpora in morte solverentur: corpora eorum in morte soluta sunt, ut miraculis conlucant: conlucaverunt miraculis, ut hostes suos ex divina luce prosternerent: quatenus nequaquam Deo erecti resisterent, sed eum subditi formidarent. Et notandum, quod steterunt hostes ante lagenas, fugerunt ante lampades: quia nimirum persecutores sanctae Ecclesiae, fidei praedicatoribus adhuc in corpore positus resisterunt; post solutionem vero corporum apparentibus miraculis in fugam versi sunt, quia pavore conterriti, a persecutione fidelium cessaverunt. Praedicatione scilicet tubarum fractis lagenis corporum, visis timuerunt lampadibus miraculorum. Intuendum est etiam id quod illic scriptum est: quia in dextera tubas, lagenas autem in sinistra tenuerunt. Pro dextero enim habere dicimur, quidquid pro magno pensamus: pro sinistro vero, quod pro nihilo ducimus. Bene ergo illic scriptum est, quod in dextera tubas, lagenas autem in sinistra tenuerunt: quia Christi Martyres pro magno habent praedicationis gratiam, corporum vero utilitatem pro minimo. Quisquis enim plus facit utilitatem corporis, quam gratiam praedicationis, in sinistra tubam, atque in dextera lagenam tenet. Si enim priori loco gratia praedicationis attenditur, & posteriori utilitas corporis, certum est quia in dextris tubae, & sinistris lagenae teneantur.

Mat. 5. Hinc Dominus in Evangelio ait: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum.* In modio enim commodum temporale, in lucerna autem lux praedicationis accipitur. Lucernam ergo sub modio ponere, est propter temporale commodum, gratiam praedicationis abscondere, quod nemo utique electorum facit. Et bene illic additur: *Sed super candelabrum.* In candelabro enim status corporis designatur, cui lucerna superponitur, dum eidem corpori cura praedicationis antefertur.

Esai. 9. Bene itaque per Prophetam dictum est: *Sceptrum exactoris ejus superasti, sicut in die Madian.* Sed quia exponendi prophetici testimonii gratia longè digressi sumus, ad operis nostri ordinem revertamur.

Quod onager iste ad Christum referatur, qui vocem D exactoris diaboli non audit, quia in illo nil malignus invenit.

CAPUT XVIII.

IGITUR postquam dictum est: [*Clamorem exactoris non audit*]; quia videlicet antiqui hostis insidias Dominus in carne manifestatus despexit, quid etiam de electis suis fecerit, rectè subjungit, dicens: [*Circumspicit montes pascuae suae*]. Montes accipimus omnes elatos hujus saeculi, qui in corde suo altitudine terrena tumuerunt. Sed quia etiam tales Dominus Ecclesiae suae corpori conversos inviscerat, eosque à priori elatione commutans, in sua membra transformat, isti montes pascuae ejus sunt; quia nimirum de conversione errantium, & de superborum humilitate satiatur, sicut ipse ait: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui me misit.* Et sicut Apostolis ad praedicationem missis praecipit, dicens: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam.* De his montibus per Prophetam dicitur: *Non repellet Dominus plebem suam, quoniam in manu ejus sunt omnes fines terrae, & altitudines montium ipse conspiciat.* Altitudines enim montium, elationes sunt utique superborum. Quas Dominus conspiciere dicitur, id est, ab iniquitate sua in melius commutare. Convertit namque Dominus eum quem conspiciat. Unde scriptum est: *Conversus Dominus respexit Petrum, & recordatus est Petrus verbi Domini sicut dixerat: Quia priusquam*

A gallus cantet, ter me negabis: & egressus foras flevit amare. Et sicut Salomon ait: *Rex qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo.* De hoc respectu montium rursum per Prophetam dicitur: *Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini:* quia post perverstitatis suae duritiam, divina formidine liquefacti, ab illo prius rigido tumore subtracti sunt. Intuendum etiam, quod non ait, inspiciat, sed [*circumspicit montes pascuae suae*]. In Judaea quippe incarnatus est Dominus, quae posita in medio gentium fuit. Atque inde circumspexit montes: quia elatos hujus saeculi circumquaque positos ex Gentilitatis universitate collegit. In his itaque montibus pascitur: quia bonis operibus conversorum quasi herbis virentibus satiatur. Hinc est quoddam ei sponse voce in

B Canticis canticorum dicitur: *Indicamibi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Pascitur quippe Dominus, cum bonis nostris actibus delectatur. Cubat vero in meridie, cum ex desiderijs carnalibus ardenti corde reprobatorum, apud electorum suorum pectora refrigerium invenit cogitationis bonae. Mons enim quidam Mathaeus fuerat, quando in telonio lucris tumbat; de quo & scriptum est: *Quia postquam credidit, invitato in domum suam Domino, convivium magnum fecit.* Mons itaque iste huic onagro virentis pascuae herbas protulit, quia & foris cum convivio, & intus epulis virtutum pavit. Quod adhuc plenissimè expletur, cum subditur: [*Virentia quaeque perquirat*]. Arentia enim deserit, & virentia quaeque perquirat. Arentia namque corda sunt hominum, quae in hujus saeculi spe peritura plantata, aeternitatis fiduciam non habent. Virent autem, quae illi hereditati inhaerent, de qua Petrus Apostolus dicit: *In hereditatem incorruptibilem, & immarcescibilem.* Tantè enim verius quique virentes sunt, quando in hereditatis immarcescibilis forte cogitationis radicem figunt. Quisquis itaque intrinsecus arere formidat, arentia extrinsecus mundi hujus desideria fugiat. Quisquis à Domino perquiri desiderat, aeternam patriam appetens, in interna cordis plantatione viridescat. Haec autem de onagro exposita sub duplici intellectu sufficiant. Lectoris vero judicio relinquendum est, quid magis duxerit eligendum. Et si utriusque expositionis intelligentiam fortasse despexerit, libenter ipse lectorem meum subtilius veriusque sentientem, velut magistrum discipulus sequar: quia mihi propriè donatum credo, quidquid illum me melius sentire cognosco. Omnes enim qui fide pleni de Deo aliquis sonare nitimur, organa veritatis sumus; & in ejusdem veritatis potestate est, utrum per me sonet alteri, an per alterum mihi. Ipsa quippe in medio nostri, etiam non aequè virentibus omnibus aequa est, & saepe alium tangit, ut bene audiat quod per alium ipsa sonuerit: saepe vero alium tangit, ut bene quod ab alijs audiat, sonet. Saepè doctore verbum pro gratia tribuitur auditoris, & saepe propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctore. In his ergo quae ubertim praedicat doctore, nulla elatione se effert, ne fortasse non pro sua, sed pro auditoris gratia ejus repleatur lingua: & in his quae doctore steriliter dicit, auditor non succentat, ne fortasse doctore lingua non pro sua, sed pro auditoris reprobatione torpescat. Pro auditoris namque gratia datur bonus etiam malis sermo doctore, sicut potuerunt Phariseis suppetere verba praedicationis, de quibus scriptum est: *Omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate & facite; secundum vero opera eorum, nolite facere.* Propter auditorum vero reprobationem bonis etiam doctore sermo subtrahitur, sicut ad Ezechielem contra Israël dicitur: *Linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir oburgans; quia domus exasperans est.* Aliquando autem sermo praedicationis propter utroque datur, aliquando propter utroque subtrahitur. Pro-

E *Luc. 22.* *Mat. 23.* *Ezech.*

pter utrosque enim datur, sicut divina voce Paulo apud Corinthios dicitur: *Noli timere, sed loquere.* Et paulò post: *Quia populus multus est mihi in hac civitate.* Propter utrosque verò subtrahitur, sicut Heli sacerdos & pravam filiorum cognovit actionem, & dignam increpationis non exercuit vocem; cum profectò futuram esset, ut in mortis supplicio & istos reatus flagitii, & illum silentii pœna multaret. Inter hæc igitur cum vel pro quo sermo datur, vel propter quem subtrahatur, ignoramus: unum est salubre remedium, nec de his quæ alijs magis accepimus, nosmetipsos extollere, nec de eo alterum quòd minus acceperit, irridere; sed

A fixo humilitatis pede, graviter & constanter incedere: quia in hac vita tantò veraciùs docti sumus, quantò doctrinam nobis à nobismetipsis suppetere non posse cognoscimus. Cur ergo quilibet de doctrina superbiat, qui occulto iudicio vel cui quando datur, vel quando cui subtrahatur ignorat? Quamvis enim securitati timor semper longè videatur abesse; nobis tamen nihil est securius, quàm sub spe semper timere, ne incauta mens aut desperando se in vitiiis dejiciat, aut extollendo de donis ruat. Ante districti enim ac pii iudicis oculos quantò de se sub spe humiliùs trepidat, tantò in illo robustiùs stat.

SANCTI GREGORII
MORALIS EXPOSITIONIS
IN BEATVM IOB.
LIBER TRIGESIMVS PRIMVS.

CAPUT PRIMUM.

IN paradiso sano homini diabolus invadens superbiæ vulnus infligit; ut qui mortem non acceperat conditus, moreretur elatus. Sed quia divinæ potentia suppetit, non solum bona de nihilo facere, sed ea etiam ex malis quæ diabolus perpetraverat, reformare: contra hoc inflictum vulnus superbiæ diaboli, medicina apparuit inter homines humilitas Dei, ut auctoris exemplo humiliati surgerent, qui imitatione hostis elati ceciderant. Contra ergo superbiem diabolum apparuit inter homines homo factus humilis Deus. Hunc potentes hujus sæculi, id est, membra diaboli superbiæ, edespiciabilem crediderunt, quò humilem conspexerunt. Vulnus enim cordis eorum quantò magis tumuit, tantò amplius medicamentum vitæ despexit. Repulsa igitur à vulnere superborum medicina nostra pervenit ad vulnus humilium. *Infirmi* quippe *mundi elegit Deus, ut confundat fortia:* actumque est cum pauperibus, quod post etiam divites elati mirarentur. Nam dum novas in illis virtutes aspiciunt, eorum, quorum priùs contempserunt vitam, postmodum obstupescere miracula. Unde mox pavidi ad sua corda redeuntes, extimuerunt sanctitatem in miraculis, quam despexerant in præceptis. Per infirma ergo confusa sunt fortia: quia dum in venerationem vita surgit humilium, elatio cecidit superborum. Igitur quia beatus Job sanctæ Ecclesiæ typum tenet, & omnipotens Deus prævidit quòd in primordiis nascentis Ecclesiæ, potentes hujus sæculi leve ejus jugum suscipere crassa cordis cervice recusarent, dicat: [*Numquid volet rhinoceros servare tibi?*] Rhinoceros enim indomitæ omnino naturæ est; ita ut si quando captus fuerit, teneri nullatenus possit. Impatiens quippe, ut fertur, illico moritur. Ejus verò nomen Latina lingua interpretatum sonat, in nare cornu. Et quid aliud in nare, nisi fatuitas: quid in cornu, nisi elatio designatur? Nam quia in nare fatuitas solet intelligi, Salomone attestante didicimus, qui ait: *Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.* Hæreticam namque doctrinam nitore vidit eloquij respicere, nec tamen sapientiæ apto intellectu con-

gruere, & ait: *Circulus aureus in naribus suis,* id est pulchra & circumflexa locutio in sensibus mentis stulta: cui ex eloquio aurum pender, sed tamen ex terrenæ intentionis pondere, more suis, ad superiora non respicit. Quod secutus exposuit, dicens: *Mulier pulchra & fatua;* id est, doctrina hæretica: pulchra per verbum, fatua per intellectum. In cornu verò, quia elatio frequenter accipitur, Prophetata attestante didicimus, qui ait: *Dixi iniquis, nolite inique agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu.* Quid ergo in rhinocetote hoc, nisi potentes hujus sæculi designantur, vel ipsæ in eo summa principatum potestates, qui typho fatuæ jactationis elati, dum falsis exterius instantur honoribus, veris miseris intus inanescunt? Quibus bene dicitur: *Quid superbis terra & cinis?* In ipsis verò iniitiis nascentis Ecclesiæ, dum contra illam divitum se potestas extolleret, atque in ejus necem immensitate tantæ crudelitatis anhelaret, dum tot cruciatibus anxia, tot persecutionibus pressa succumberet: quis tunc credere potuit, quòd illa recta & aspera superborum colla sibi subiceret, & jugo sancti timoris edomita, mitibus fidei loris ligaret? Diu quippe in exordiis suis rhinocerotis hujus cornu ventilata, & quasi funditus interimenda percussa est. Sed divina gratia dispensante, & illa moriendo vivificata convaluit, & cornu suum rhinoceros iste feriendo lassatus inclinavit: quodque impossibile hominibus fuit, Deo difficile non fuit, qui potestates hujus mundi rigidas non verbis, sed miraculis fregit. Ecce enim quotidie servire rhinoceros agnoscimus, dum potentes mundi hujus, qui in vitibus suis fatua dudum fuerant elatione confisi, Deo subditos jam videmus. Quasi de quodam indomito rhinocerotem Dominus loquebatur, cum diceret: *Dives difficile intrabit in regnum celorum.* Cui cum responsum esset: *Et quis poterit salvus fieri?* illico adjunxit: *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possible sunt.* Ac si diceret: Rhinoceros iste humanis viribus mansuescere non potest, sed tamen divinis subdi miraculis potest. Unde hinc quoque aptè beato Job sanctæ Ecclesiæ typum tenenti dicitur.